

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

DICTAMEN JURÍDIC DE DRET DE SUCCESSIONS

Alumna: MARTA MINGOT TORRA

NIUB: 16671896

Assignatura: Treball de Fi de Màster

Matèria: Dret de successions

Cas: 14 A

Tutora: Dra. Mariló Gramunt Fombuena

Màster: Màster d'Advocacia

Curs: 2019-2020

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	3
1.1. Antecedents	3
1.2. Documentació	4
1.2.1. Documentació de la que es disposa	4
1.2.2. Documentació que falta.....	4
1.3. Qüestions plantejades.....	4
1.3.1. Qüestions de naturalesa substantiva	4
1.3.2. Qüestions de naturalesa processal	5
2. ANÀLISI JURÍDIC	5
2.1. Fonts aplicables al cas.....	5
2.1.1. Normativa aplicable.....	5
2.1.2. Jurisprudència aplicable	6
2.2. Anàlisi del cas.....	8
2.2.1. Llei aplicable.....	8
2.2.1.1. Breu aproximació teòrica al veïnatge civil.....	8
2.2.1.2. El veïnatge civil de l'Eladi	10
2.2.1.3. El veïnatge civil de l'Axel	13
2.2.1.4. Breu aproximació teòrica a la llei que regeix la successió, els efectes del matrimoni i la parella estable.....	13
2.2.1.5. La llei aplicable a la successió de l'Eladi	14
2.2.1.6. La llei que regula els efectes del matrimoni de l'Eladi i la Farners	15
2.2.1.7. La llei aplicable a la successió de l'Axel.....	15
2.2.1.8. La llei que regula la parella estable de l'Axel i la Rut.....	16
2.2.2. Resolució de les qüestions de naturalesa substantiva	16

2.2.2.1. Els drets hereditaris en l'herència de l'Axel que corresponen a la Rut.....	16
2.2.2.1.a). La successió intestada de l'Axel.....	16
2.2.2.1.b). La consideració de parella estable de l'Axel i la Rut.....	16
2.2.2.1.c). La successió en línia directa descendent: el fill de la Rut com a hereu de l'Axel	17
2.2.2.1.d). Els drets hereditaris en l'herència de l'Axel que correspondrien a la Rut si el seu fill fos l'hereu de l'Axel	20
2.2.2.1.e). La successió de la convivent en parella estable supervivent: la Rut com a hereva de l'Axel	28
2.2.2.1.f). La declaració d'hereus abintestat.....	31
2.2.2.2. La validesa del testament hològraf de l'Eladi trobat per la Farners i les disposicions a favor seu.....	31
2.2.2.2.a). Els testaments hològraf i notarial de l'Eladi	31
2.2.2.2.b). La falta de capacitat de l'Axel per a succeir a l'Eladi	34
2.2.2.2.c). Els efectes de la separació de fet de l'Eladi i la Farners.....	35
2.2.2.3. Els drets hereditaris en l'herència de l'Eladi que corresponen a la Rut.....	38
2.2.3. Resolució de les qüestions de naturalesa processal	38
2.2.3.1. La competència territorial	38
2.2.3.2. El tipus de procediment.....	40
3. CONCLUSIONS.....	41
4. EMISSIÓ DEL DICTAMEN.....	43
BIBLIOGRAFIA	44
ANNEXOS	47
Annex 1: El testament hològraf de l'Eladi	47

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Antecedents

L'Eladi, nascut a Atienza (Guadalajara) a l'any 1960, es va traslladar a viure a París, on hi va residir fins a l'any 1992 i on va fer una petita fortuna. A l'any 1992 es va traslladar a Barcelona, on aquell mateix any va establir una convivència estable amb la Farners, nascuda a Corçà (Girona), amb qui va tenir un fill, l'Axel (1993). El 10 de juny de 1999 l'Eladi i la Farners es van casar a Atienza, però van continuar mantenint la seva residència a Barcelona.

El 2 de setembre de 2018 l'Axel va patir un accident de trànsit camí d'Atienza i va morir a l'acte. L'Axel no havia fet testament. L'endemà de conèixer la notícia, l'Eladi, que havia marxat feia tres mesos a Atienza perquè la seva relació amb la Farners estava molt deteriorada arrel del descobriment que ella va fer d'una aventura que l'Eladi havia tingut amb la Corall al mes de maig, va patir un infart i va morir sobtadament.

Oberta la seva successió i consultat el Registre de darreres voluntats, resulta que el causant havia realitzat un testament notarial el 14 de novembre de 1998, en el qual declarava hereu de tots els seus béns a l'Axel i deixava l'usdefruit universal a la Farners.

L'Axel vivia en parella amb la Rut des del març de 2016 i, en el moment de la mort de l'Eladi, la Rut estava embarassada.

El 10 de desembre de 2018, mentre la Farners revisava els documents del seu marit, va trobar un document escrit del seu puny i lletra, datat el 6 de febrer de 2018, que literalment deia:

«Nombro herederos a partes iguales a mi hijo Axel y a mi esposa Farners. Quiero que los cuadros que traje de París sean para mi esposa Farners. Para Axel, la casa familiar de Atienza y la masía de Corçà.»

A sota de la signatura, afegia:

«Añado: Mi hijo le pasará a mi esposa una pensión de 1.500 € al mes durante los 2 años posteriores a mi muerte.»

El patrimoni hereditari, ja deduïts deutes i càrregues de l'herència, està valorat en 2.120.000 €: els quadres tenen un valor de 90.000 €; la masia de Corçà té un valor de 500.000 €; i, la casa d'Atienza està valorada en 150.000 €.

La resta del patrimoni hereditari són: diners (80.000 €); un estudi a la platja de Sant Martí d'Empúries (100.000 €); el pis que constituïa l'habitatge familiar a Barcelona (600.000 €); i, el 50% del negoci de restauració que compartia amb la seva esposa Farners (500.000 €).

1.2. Documentació

1.2.1. Documentació de la que es disposa

En relació amb l'**Eladi**:

- Certificació literal de defunció de l'Eladi
- Certificat d'Actes d'Última Voluntat de l'Eladi
- Còpia simple del testament notarial atorgat per l'Eladi el 14 de novembre de 1998
- Testament hològraf de l'Eladi¹

1.2.2. Documentació que falta

En relació amb l'**Eladi** i la **Farners**:

- Certificació literal de naixement de l'Eladi
- Certificació literal de naixement de la Farners
- Certificat d'empadronament dels progenitors de l'Eladi, expedit per l'Ajuntament d'Atienza
- Certificació literal de matrimoni de l'Eladi i la Farners
- Certificat d'empadronament de l'Eladi i les persones que conviuen amb ell, expedit per l'Ajuntament de Barcelona

En relació amb l'**Axel** i la **Rut**:

- Certificació literal de naixement de l'Axel
- Certificat d'empadronament de l'Axel i les persones que conviuen amb ell, expedit per l'Ajuntament de Barcelona
- Contractes i altres negocis jurídics conclusos conjuntament per l'Axel i la Rut
- Certificació literal de defunció de l'Axel
- Certificat d'Actes d'Última Voluntat de l'Axel
- Còpia simple de l'escriptura pública atorgada per l'Axel en què hi consti el reconeixement del *nasciturus*, en el seu cas

1.3. Qüestions plantejades

1.3.1. Qüestions de naturalesa substantiva

Les qüestions de naturalesa substantiva plantejades són:

- a)** Quins drets hereditaris en l'herència de l'Axel corresponen a la Rut?

---

¹ Veure Annex 1.

- b) La Rut creu que l'Eladi i la Farners estaven separats perquè darrerament l'Eladi marxava sovint a Atienza. És vàlid com a testament el document que la Farners ha trobat o, si més no, les disposicions a favor de la Farners?
- c) Quins drets hereditaris en l'herència de l'Eladi corresponen a la Rut?

1.3.2. Qüestions de naturalesa processal

Les qüestions de naturalesa processal són, en cas de litigi:

- a) Quina és la competència territorial per a conèixer de les diverses successions obertes?
- b) Quin tipus de procediment s'ha de seguir?

2. ANÀLISI JURÍDIC

2.1. Fonts aplicables al cas

2.1.1. Normativa aplicable

Espanya. Constitució Espanyola. (BOE [en línia], núm. 311, 29-12-1978, p. 29313-29424). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1978/BOE-A-1978-31229-consolidado.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Espanya. Llei 20/2011, de 21 de juliol, del Registre Civil. (BOE [en línia], núm. 175, 22-07-2011, p. 81468-81502). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/2011/BOE-A-2011-12628-consolidado.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Catalunya. Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. (DOGC [en línia], núm. 5686, 05-08-2010, p. 61162-61260). <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5686/1593896.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Catalunya. Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions. (DOGC [en línia], núm. 5175, 17-07-2008, p. 55923-56025). <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5175/1767842.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Catalunya. Llei 5/2006, de 10 de maig, del llibre cinquè del Codi Civil de Catalunya, relatiu als drets reals. (DOGC [en línia], núm. 4640, 24-05-2006, p. 23167-23202). <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/4640/1752686.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Catalunya. Llei 29/2002, de 30 de desembre, primera llei del Codi Civil de Catalunya. (DOGC [en línia], núm. 3798, 13-01-2003, p. 486-490).

<<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/3798/1592936.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Espanya. Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil. (BOE [en línia], núm. 7, 08-01-2000, p. 575-728). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/2000/BOE-A-2000-323-consolidado.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Catalunya. Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella. (DOGC [en línia], núm. 2687, 23-07-1998, p. 9155-9159). <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/2687/1129989.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]²

Catalunya. Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família. (DOGC [en línia], núm. 2687, 23-07-1998, p. 9132-9155). <<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/2687/1129181.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]³

Espanya. Real Decret de 24 de juliol de 1889 pel que es publica el Codi Civil. (Gaceta de Madrid [en línia], núm. 206, 25-07-1889, p. 249-259). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1889/BOE-A-1889-4763-consolidado.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Espanya. Llei del Notariat de 28 de maig de 1862. (Gaceta de Madrid [en línia], núm. 149, 29-05-1862, p. 1). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1862/BOE-A-1862-4073-consolidado.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

Espanya. Decret de 14 de novembre de 1958 pel que s'aprova el Reglament de la Llei del Registre Civil. (BOE [en línia], núm. 296, 11-12-1958, p. 10977-11004). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1958/BOE-A-1958-18486-consolidado.pdf>> [Consulta: 1 desembre 2019]

2.1.2. Jurisprudència aplicable

Tribunal Constitucional

- Sentència del Tribunal Constitucional 121/1992, de 28 de setembre de 1992.

Tribunal Suprem

- Interlocutòria del Tribunal Suprem (Sala Civil, Secció 1a), de 13 de juny de 2018 (recurs de cassació 110/2018).
- Sentència del Tribunal Suprem 704/2015 (Sala Civil, Secció 1a), de 16 de desembre de 2015 (recurs de cassació 859/2014).

---

² Actualment no vigent.

³ Actualment no vigent.

- Sentència del Tribunal Suprem 717/2014 (Sala Civil, Secció 1a), de 21 d'abril de 2014 (recurs de cassació 3318/2012).
- Interlocutòria del Tribunal Suprem (Sala Civil, Secció 1a), de 21 d'abril de 2009 (qüestió de competència 37/2009).
- Sentència del Tribunal Suprem 87/1994 (Sala Civil, Secció 1a), de 10 de febrer de 1994 (recurs de cassació 1428/1991).

Tribunal Superior de Justícia de Catalunya

- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 14/2019 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 21 de febrer de 2019 (recurs de cassació 194/2018).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 66/2018 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 26 de juliol de 2018 (recurs de cassació i extraordinari per infracció processal 7/2018).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 56/2018 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 21 de juny de 2018 (recurs de cassació i extraordinari per infracció processal 118/2017).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 63/2016 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 28 de juliol de 2016 (recurs de cassació i extraordinari per infracció processal 28/2016).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 48/2013 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 9 de setembre de 2013 (recurs de cassació i extraordinari per infracció processal 56/2011).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 8/2008 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 6 de març de 2008 (recurs de cassació i extraordinari per infracció processal 113/2006).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 5/2001 (Sala Civil i Penal), de 25 de gener de 2001 (recurs de cassació 56/2000).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 14/1998 (Sala Civil i Penal), de 8 de juny de 1998 (recurs de cassació 7/1998).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 10/1998 (Sala Civil i Penal), de 23 d'abril de 1998 (recurs de cassació 53/1997).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Civil i Penal), de 4 de desembre de 1989.

Audiències Provincials

- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 127/2019 (Secció 14a), d'11 de març de 2019 (recurs d'apel·lació 621/2017).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 14/2019 (Secció 12a), de 15 de gener de 2019 (recurs d'apel·lació 947/2017).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 533/2018 (Secció 17a), de 21 de juny de 2018 (recurs d'apel·lació 1280/2017).

- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 256/2014 (Secció 16a), de 23 de maig de 2014 (recurs d'apel·lació 386/2013).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 420/2013 (Secció 19a), de 18 de desembre de 2013 (recurs d'apel·lació 467/2012).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid 578/2012 (Secció 10a), de 16 d'octubre de 2012 (recurs d'apel·lació 89/2012).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 38/2012 (Secció 16a), de 19 de gener de 2012 (recurs d'apel·lació 1013/2010).

2.2. Anàlisi del cas

2.2.1. Llei aplicable

2.2.1.1. Breu aproximació teòrica al veïnatge civil

I) La coexistència de diversos ordenaments jurídics en l'àmbit del Dret Civil.

Des del punt de vista del Dret Civil, a l'Estat espanyol coexisteixen diversos ordenaments jurídics perquè l'article 149.1.8è CE reconeix a determinades Comunitats Autònomes i, concretament, a aquelles que tenien Dret foral o territorial en el moment en què es va elaborar i aprovar el text constitucional (Aragó, Balears, Catalunya, Comunitat Valenciana⁴, Galícia, Navarra i el País Basc), competència exclusiva respecte de determinades matèries de Dret Civil que els permet tenir ordenaments jurídics «*complets, coherents i que s'autointegren sense que calgui pràcticament el recurs al dret supletori de l'Estat (art. 149.3 CE)*»⁵.

II) El veïnatge civil com a criteri de determinació de l'ordenament jurídic civil aplicable. El veïnatge civil és l'estat civil de la persona que permet determinar quin dels ordenaments jurídics civils que subsisteixen a l'Estat espanyol és aplicable. Totes les persones de nacionalitat espanyola han de tenir un veïnatge civil mentre mantinguin la nacionalitat⁶.

L'article 14.1 CC disposa que «*la subjecció al dret civil comú o a l'especial o foral es determina pel veïnatge civil*», precepte que, degut a la seva redacció, ha estat criticat per la doctrina, que ha apuntat que seria més adequat parlar de «*dret civil estatal*» i

---

⁴ En relació amb la Comunitat Valenciana, el Tribunal Constitucional va declarar que la competència exclusiva que l'article 31.2 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana atribueix a la Generalitat, quant a la «*conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil Valencià*», només fa referència al «*Dret consuetudinari que, després de l'abolició dels Furs i fins els nostres dies, subsistís en el territori de la Comunitat Autònoma*». Així doncs, no hi ha dubte que «*la Generalitat valenciana ostenta competència exclusiva per legislar sobre institucions que hagin tingut una configuració consuetudinària específica en el seu àmbit territorial*» (STC 121/1992, de 28 de setembre).

⁵ Antoni VAQUER ALOY (coord.). *Dret civil. Part general i dret de la persona*, p. 34-38.

⁶ Ma. del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA; Judith SOLÉ RESINA. *Lliçons de Dret civil català II. Dret de la persona*, p. 127.

drets civils «no estatals» o «autonòmics», enloc de «dret civil comú» i dret civil «especial o foral»⁷.

La regulació del veïnatge civil, d'acord amb l'article 149.1.8è CE, és competència exclusiva de l'Estat. Actualment, està regulat als articles 14 a 16 CC, però, en funció de l'àmbit temporal de cada cas, és possible que s'hagi d'aplicar la seva regulació anterior⁸.

En cas de conflicte de lleis derivat de la coexistència dels diversos ordenaments jurídics civils en territori espanyol, s'aplicaran les normes dels articles 8 a 12 CC, amb la particularitat que, d'acord amb l'article 16.1.1a CC, s'ha d'entendre per llei personal la determinada pel veïnatge civil.

III) La dificultat de prova del veïnatge civil. El veïnatge civil és, igual que la nacionalitat, un fet inscribible (article 4 LRC), però la seva constància al Registre Civil només es preveu per determinats supòsits. Així doncs, malgrat la importància que té com a criteri de determinació de l'ordenament jurídic civil aplicable, el veïnatge civil no sempre consta al Registre Civil (per exemple, canvi de veïnatge civil per residència continuada de deu anys en un determinat territori quan no es manifesta el contrari).

La manca d'inscripció del veïnatge civil comporta una dificultat de prova que, al final, provoca que la determinació del veïnatge civil es caracteritzi més per la «probabilitat» que per la «seguretat»⁹. Quan el veïnatge civil no s'adquireix ni es conserva per mitjà d'una declaració de voluntat davant de l'encarregat del Registre Civil, s'ha de recórrer a indicis¹⁰ i normes com la de l'article 69.II LRC, que preveu una presumpció *iuris tantum* de veïnatge civil en virtut de la qual es presumeix que tenen un determinat veïnatge civil els nascuts en un territori de pares també nascuts en el mateix. Ara bé, a l'any 1990 es va eliminar el principi d'unitat familiar i, per tant, l'aplicació d'aquesta presumpció pot ser més complicada¹¹.

---

⁷ Antoni VAQUER ALOY (coord.). *Dret civil. Part general i dret de la persona*, p. 214.

⁸ La versió original dels articles 14 i 16 CC va ser publicada al BOE el 25 de juliol de 1889 i va entrar en vigor el 16 d'agost de 1889. La segona versió va ser introduïda pel Decret 1836/1974, de 31 de maig, pel que es sanciona amb força de Llei el text articulat del títol preliminar del Codi Civil, publicat al BOE el 9 de juliol de 1974 i vigent a partir del 29 de juliol de 1974. La versió actual té el seu origen a la Llei 11/1990, de 15 d'octubre, sobre reforma del Codi Civil, en aplicació del principi de no discriminació per raó de sexe, publicada al BOE el 18 d'octubre de 1990 i vigent des del 7 de novembre de 1990. Per altra banda, l'article 15 CC també té tres versions: la versió original i la segona coincideixen amb les dels articles 14 i 16 CC, mentre que la tercera va ser introduïda per la Llei 18/1990, de 17 de desembre, sobre reforma del Codi Civil en matèria de nacionalitat, publicada al BOE el 18 de desembre de 1990 i vigent des del 7 de gener de 1991.

⁹ Ma. Teresa HUALDE MANSO. «Aspectos nuevos y problemas antiguos de la adquisición de la vecindad civil y de su prueba». A: *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, p. 1553.

¹⁰ Per exemple, el lloc i la data de naixement, així com el lloc de naixement i els territoris de les successives residències dels pares o la data del seu matrimoni.

¹¹ Antoni VAQUER ALOY (coord.). *Dret civil. Part general i dret de la persona*, p. 222.

En definitiva, per provar el veïnatge civil d'una persona es poden utilitzar els «mitjans de prova admesos en Dret (els de la LEC)». Entre aquests, hi ha la certificació del Registre Civil i la inscripció al padró municipal. A més a més, si el veïnatge civil no consta al Registre Civil, es pot declarar, previ procediment registral, amb valor de simple presumpció¹².

2.2.1.2. El veïnatge civil de l'Eladi

I) El naixement de l'Eladi¹³. Les hipòtesis que es poden plantejar a partir de la informació de la que es disposa són les següents:

- a) L'Eladi era una persona nascuda en territori de Dret comú de pares subjectes a Dret territorial (article 15.1r CC 1889). En aquest cas, quan l'Eladi va néixer va quedar subjecte al Dret territorial, al que també estaven sotmesos els seus pares, a excepció que, durant l'any següent a la majoria d'edat o emancipació, declarés que volia quedar sotmès al Dret comú¹⁴.
- b) El pare o, en defecte d'aquest, la mare estaven subjectes al Dret comú en el moment en què l'Eladi va néixer (article 15.2n CC 1889). En aquest supòsit, si l'Eladi no va néixer orfe de pare i aquest estava subjecte al Dret comú, l'Eladi va seguir el veïnatge civil del seu progenitor. En cas que el pare no existís o fos desconegut, l'Eladi hauria seguit el veïnatge civil de la seva mare.

En el present dictamen es segueix la hipòtesi b) i, per tant, s'entén que el pare de l'Eladi era conegut i estava sotmès al Dret comú, de manera que, quan va néixer, l'Eladi també hi va quedar subjecte¹⁵.

---

¹² Ma. del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA; Judith SOLÉ RESINA. *Lliçons de Dret civil català II. Dret de la persona*, p. 134.

¹³ L'Eladi va néixer a Atienza (Guadalajara) a l'any 1960, de manera que, atenent a l'àmbit temporal dels fets, és d'aplicació la versió primera de l'article 14 CC, complementada per la de l'article 15 CC.

¹⁴ L'article 15.1r CC 1889 ha de posar-se en relació amb l'article 225.II RRC, en la seva versió original. El precepte reglamentari es pot interpretar de dues maneres. Per una banda, es pot considerar que l'exclusió del còmput del temps de la minoria d'edat ha d'operar per a fer les declaracions registrals, però no en aquells casos en què el veïnatge civil s'adquireix de forma automàtica, sense declaració registral. Per l'altra, es pot entendre que l'article 225.II RRC «paralitza el còmput del termini de 10 anys mentre l'interessat no es troba en disposició de realitzar actes contraris a l'adquisició "ope legis"». La qüestió del còmput del temps durant la minoria d'edat en matèria de veïnatge civil ha estat tractada pels tribunals i, de fet, el propi Tribunal Suprem ha admès que, en aquest sentit, la jurisprudència és «dissímil». A través de la STS 704/2015, de 16 de desembre, s'ha mostrat partidari de l'última posició, és a dir, ha admès la compatibilitat de l'article 225.II RRC, en la seva versió original, amb l'article 15 CC 1889 perquè el primer precepte no contradia al segon, sinó que el complementa.

¹⁵ Per arribar a aquesta conclusió, en un cas real, caldria estudiar detalladament la certificació literal de naixement de l'Eladi i el certificat d'empadronament dels seus progenitors, expedit per l'Ajuntament d'Atienza, per saber quin veïnatge civil tenien quan va néixer el seu fill. El contingut del certificat literal de naixement seria el contemplat a l'actual article 49.4 LRC, que preveu que a la inscripció de naixement, sempre que sigui possible, es deixarà constància del nom i cognoms, DNI, lloc i data de naixement, estat civil, domicili i nacionalitat dels progenitors, així com a l'article 170 en relació amb l'article 12 RRC.

II) El trasllat de l'Eladi a París i el posterior retorn a l'Estat espanyol¹⁶. En aquest cas, el punt de partida és que l'Eladi va adquirir, en el moment del seu naixement, el veïnatge civil de Dret comú de forma originària per filiació, en virtut del que disposava aleshores l'article 15.2n CC 1889, perquè el seu pare estava subjecte al Dret comú. El posterior desplaçament de l'Eladi a París hauria pogut comportar que aquell adquirís la nacionalitat francesa per aplicació del que disposava la normativa francesa, i perdés la nacionalitat espanyola, d'acord amb l'article 24.1 o 3 CC (en la versió introduïda per la Llei 18/1990, de 17 de desembre, sobre reforma del Codi Civil en matèria de nacionalitat), per adquisició voluntària de la nacionalitat estrangera o per renúncia expressa a la nacionalitat espanyola.

És a dir, respecte del desplaçament a França i el retorn a Espanya per part de l'Eladi, les **hipòtesis** que es poden plantejar són:

- a) L'Eladi va adquirir la nacionalitat francesa, d'acord amb els criteris d'atribució de la normativa francesa, i va perdre la nacionalitat espanyola per adquisició voluntària de la nacionalitat estrangera o per renúncia expressa a la nacionalitat espanyola. En aquest cas, quan l'Eladi va tornar a residir legalment a Espanya i va recuperar la nacionalitat espanyola¹⁷, d'acord amb l'article 26 CC en la versió introduïda per la Llei 18/1990, de 17 de desembre, sobre reforma del Codi Civil en matèria de nacionalitat¹⁸, també va recuperar el veïnatge civil de Dret comú (article 15.3 CC).
- b) L'Eladi no va adquirir la nacionalitat francesa i, per tant, no va perdre la nacionalitat espanyola. Si fos així, l'Eladi no hauria deixat d'estar sotmès al veïnatge civil de Dret comú.

Tant si es segueix la hipòtesi a) com la b)¹⁹, el resultat és el mateix: l'Eladi va quedar sotmès al Dret comú quan va tornar de França i va anar a viure a Barcelona.

III) El matrimoni de l'Eladi amb la Farners²⁰. D'acord amb la legislació vigent a l'any 1999, el matrimoni no altera per sí sol el veïnatge civil (article 14.4 CC), de manera que si l'Eladi estava sotmès al veïnatge civil de Dret comú i la Farners tenia

---

¹⁶ L'Eladi es va traslladar a viure a París, on va fer una petita fortuna, fins a l'any 1992, quan va tornar a l'Estat espanyol i va establir la seva residència a Barcelona. Així doncs, considerant l'àmbit temporal dels fets, la normativa aplicable és la tercera versió de l'article 15 CC.

¹⁷ Els requisits que s'exigeixen per recuperar la nacionalitat espanyola són menys rigorosos que els que s'exigeixen per adquirir-la *ex novo*, ja que és suficient la residència legal a Espanya, acompanyada de la declaració de voler recuperar-la davant de l'encarregat del Registre Civil i la inscripció de la recuperació al Registre Civil (article 26 CC en relació amb article 68.1 LRC).

¹⁸ La versió anterior d'aquest precepte exigia que la residència a Espanya no només fos legal, sinó també continuada «durant un any immediatament anterior a la petició», requisit que va ser suprimit a l'any 1990.

¹⁹ La nacionalitat espanyola de l'Eladi constaria a la seva certificació literal de defunció.

²⁰ L'Eladi va contreure matrimoni amb la Farners a Atienza el 10 de juny de 1999. Per tant, atenent a l'àmbit temporal dels fets, la normativa aplicable és la tercera versió de l'article 14 CC.

veïnatge civil català, els dos van mantenir els seus respectius veïnats civils²¹. Si bé actualment el matrimoni, per sí sol, no altera el veïnatge civil, cada cònjuge no separat legalment ni de fet té dret a optar pel veïnatge civil de l'altre (article 14.4 CC), dret que ni l'Eladi ni la Farners van exercitar.

Abans de la reforma del Codi Civil de 1990, regia el principi d'unitat familiar, que implicava que la dona casada seguia, «*automàtica i instantàniament*», la condició del seu marit i els fills menors no emancipats (no els fills menors subjectes a tutela ni els majors incapacitats) la condició del pare i, només en defecte d'aquest, la de la mare. Per tant, «*en matèria de veïnatge civil, la unitat familiar era un efecte automàtic de les potestats del marit i del pare*». Aquest principi no es va suprimir fins a l'any 1990 a través de la Llei 11/1990, de 15 d'octubre, sobre reforma del Codi Civil, en aplicació del principi de no discriminació per raó de sexe²².

IV) La residència habitual i continuada de l'Eladi a Catalunya²³. Des de l'any 1992, l'Eladi va residir de forma continuada a Barcelona, de manera que a l'any 2002, va adquirir *ipso iure* el veïnatge civil català per residència continuada de deu anys a Catalunya, atès que durant aquest període temporal no va declarar que volia mantenir el veïnatge civil de Dret comú (articles 14.5.2n CC i 225.I RRC). Si l'interessat deixa transcórrer el termini de deu anys sense emetre cap declaració de voluntat, el canvi de veïnatge civil opera automàticament, sense que consti al Registre Civil²⁴.

No obstant, l'Eladi hauria pogut adquirir el veïnatge civil català més aviat, sense esperar el transcurs del termini de deu anys:

- a) Declarant, davant de l'encarregat del Registre Civil, que volia adquirir el veïnatge civil català una vegada hagués residit durant dos anys de forma continuada a Catalunya (article 14.5.1r CC).

---

²¹ Pel que fa a la documentació, a la certificació literal de matrimoni de l'Eladi i la Farners hi constarien les dades sobre la celebració del matrimoni i la identitat dels contraents (articles 59 LRC i 258 RRC), així com les anotacions marginals practicades (per exemple, sobre règim econòmic matrimonial, nul·litat, separació o divorci, en el seu cas).

²² Ma. Esperança GINEBRA MOLINS. «Principi d'unitat familiar i canvi de veïnatge civil per residència. Comentari a la STS, 1^a, 14.9.2009». A: *InDret: Revista para el Análisis del Derecho*, p. 6-9.

²³ Des de 1992 fins a meitats del 2018, l'Eladi va viure a Barcelona. A meitats del 2018 es va traslladar a viure a Atienza. Per això, considerant l'àmbit temporal dels fets, és d'aplicació la tercera versió de l'article 14 CC.

²⁴ Si es posés en dubte, el canvi de veïnatge civil de l'Eladi es podria provar per mitjà d'un certificat d'empadronament de l'Eladi i les persones que convivia amb ell (en particular, la Farners), expedit per l'Ajuntament de Barcelona. No obstant, a banda del certificat d'empadronament, els tribunals també tenen en compte altres fets i documents per esbrinar si el veïnatge civil d'una persona va canviar per residència continuada de deu anys sense declaració en contra. Així, per exemple, el Tribunal Suprem resol el recurs de cassació contra la SAP Madrid 578/2012, de 16 d'octubre, i conclou que la testadora no va canviar de veïnatge civil. Per arribar a aquesta conclusió, igual que l'Audiència Provincial, té en compte «*una llarga llista de documents que van des de certificats de l'alcalde de Monteaguado, domiciliacions de vehicles, consums de telèfon, electricitat i aigua de casa seva en aquell municipi, comptes oberts, declaracions fiscals*» (STS 717/2014, de 21 d'abril).

- b) Exercitant el dret d'opció reconegut a qualsevol cònjuge no separat ni legalment ni de fet (article 14.4 CC), ja que a l'any 1999 va contreure matrimoni amb la Farners, de veïnatge civil català.

Per últim, el desplaçament de l'Eladi a Atienza des del mes de juny de 2018 no va afectar al seu veïnatge civil perquè ja feia anys que havia adquirit el veïnatge civil català per residència continuada i ininterrompuda de deu anys a Catalunya. A més a més, la residència en un determinat territori de l'Estat espanyol per un període de tres mesos no és suficient per canviar de veïnatge civil, ja que, com a mínim, ha de tenir una duració de dos anys i ha d'anar acompanyada d'una declaració de voluntat (article 14.5.1r CC).

2.2.1.3. El veïnatge civil de l'Axel

I) El naixement de l'Axel²⁵. El precepte que cal aplicar per determinar el veïnatge civil de l'Axel és l'article 14.3.I CC, que preveu el supòsit en què els progenitors no comparteixen el veïnatge civil. En aquest cas, el pare de l'Axel a l'any 1993 estava sotmès al Dret comú, mentre que la mare tenia veïnatge civil català. El veïnatge civil que l'Axel va adquirir quan va néixer, per aplicació de l'article 14.3 CC, va ser:

- a) El del progenitor la filiació del qual hagués estat determinada abans. Com l'Axel era fill no matrimonial, pot ser que la filiació respecte del pare no es determinés immediatament. En aquest cas, el veïnatge que li correspondria seria el de la seva mare.
- b) En defecte de l'anterior, el del lloc de naixement. Si la filiació hagués estat determinada simultàniament tant respecte de l'Eladi com de la Farners, aplicant el segon criteri, el resultat seria el mateix: l'Axel tindria veïnatge civil català per haver nascut a Barcelona²⁶.

Per altra banda, l'Axel sempre va mantenir la seva residència habitual a Catalunya, fins i tot després d'haver conegut a la Rut, de manera que abans de morir no va poder adquirir un veïnatge civil diferent al català per residència continuada en un territori no subjecte al Dret Civil català (article 14.5.2n CC).

2.2.1.4. Breu aproximació teòrica a la llei que regeix la successió, els efectes del matrimoni i la parella estable

En **matèria successòria** la regulació del Codi Civil coexisteix amb la d'altres règims especials (Aragó, Balears, Catalunya, Galícia, Navarra i el País Basc). Dins del Capítol

---

²⁵ L'Axel va néixer a Barcelona a l'any 1993, quan l'Eladi tenia veïnatge civil comú i la Farners veïnatge civil català. Conseqüentment, la normativa aplicable, atenent a l'àmbit temporal dels fets, és la tercera versió de l'article 14 CC.

²⁶ En un cas real, aquesta conclusió hauria de fonamentar-se a partir de certificació literal de naixement de l'Axel, en la qual hi constaria la filiació respecte de l'Eladi i la Farners i el lloc de naixement (Barcelona).

IV del Títol Preliminar del Codi Civil destaca la norma de conflicte de l'article 9.8 CC, que estableix que la llei personal del causant en el moment en què es produeix la mort és la que regeix la seva successió *mortis causa*, amb algunes particularitats. A més a més, l'article 11 CC fa referència a la forma i a les solemnitats dels testaments.

Pel que fa als **efectes del matrimoni** entre espanyols, d'acord amb l'article 16.3 CC, aquells es regulen per la llei espanyola que és d'aplicació en virtut dels criteris de l'article 9 CC i, en defecte seu, pel Codi Civil. Així doncs, aquell precepte remet a l'article 9.2 CC que preveu una sèrie de criteris subsidiaris²⁷.

Quant a les **parelles estables**, no hi ha cap norma estatal que, amb caràcter general, les reguli, sinó que aquestes han estat regulades per gairebé totes les comunitats autònomes, entre les quals hi ha Catalunya (Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'Unions Estables de Parella, derogada per la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del Llibre II del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família). El Llibre II del Codi Civil de Catalunya no es refereix a l'àmbit d'aplicació de la llei en aquesta matèria i, a més a més, el Codi Civil no conté normes de conflicte sobre les parelles de fet. Per això, s'apliquen analògicament les normes establertes al Codi Civil per resoldre els conflictes de lleis en la regulació del matrimoni²⁸.

2.2.1.5. La llei aplicable a la successió de l'Eladi

La successió de l'Eladi ha de regir-se, en virtut del principi de territorialitat (article 111-3 CCCat), pel **Llibre IV del Codi Civil de Catalunya**. No obstant, convé precisar el següent: si el testament hològraf de l'Eladi (2018) no va revocar el testament notarial anterior (1998), seria d'aplicació la norma de conflicte de l'article 9.8 CC²⁹. En canvi, si el testament hològraf tenia força revocàtoria, no s'hauria d'aplicar aquell precepte perquè el causant hauria atorgat testament ostentant veïnatge civil català. El mateix passaria si la seva successió es regís per les normes de la successió intestada.

---

²⁷ En primer lloc, la llei personal comuna dels dos cònjuges al temps de contraure'l; en defecte d'aquesta, la llei personal o de la residència habitual de qualsevol d'ells, escollida per ambdós en document autèntic atorgat abans de la celebració del matrimoni; a falta d'aquesta, la llei de la residència habitual comuna immediatament posterior a la celebració, i, en últim terme, la del lloc de celebració del matrimoni.

²⁸ Ma. del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA; Judith SOLÉ RESINA. *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de família*, p. 189-190.

²⁹ En aquest cas, el causant va atorgar el testament que regiria la seva successió ostentant un veïnatge civil diferent al que tenia en el moment en què va morir. Les disposicions testamentàries ordenades conforme al Dret comú conservarien la seva validesa, però les llegítimes es regirien pel Dret civil català (article 9.8 CC).

2.2.1.6. La llei que regula els efectes del matrimoni de l'Eladi i la Farners

En aquest cas, és d'aplicació el tercer criteri de l'article 9.2 CC perquè, en primer lloc, en el moment de contreure matrimoni, l'Eladi i la Farners no tenien el mateix veïnatge civil, ja que el 10 de juny de 1999 el primer estava sotmès al Dret comú i la segona tenia veïnatge civil català. En segon lloc, abans de contreure matrimoni no van escollir cap llei. Per tant, els efectes del matrimoni de l'Eladi i la Farners van regir-se pel **Codi de Família** (derogat per la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del Llibre II del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família), per ser «*la llei de la residència habitual comuna immediatament posterior a la celebració*», ja que la parella, després d'haver contret matrimoni, va mantenir la seva residència habitual comuna a la ciutat de Barcelona.

Per determinar el règim econòmic matrimonial de l'Eladi i la Farners, primer de tot, caldria saber si van atorgar capítols matrimonials³⁰, informació que es podria conèixer a través de la certificació literal de matrimoni³¹. Si no en van atorgar, el règim econòmic matrimonial al que van quedar subjectes va ser el **règim de separació de béns**³², com a règim legal supletori, d'acord amb l'article 10.2 CF, que preveu el mateix que l'actual article 231-10 CCCat. Conèixer el seu règim econòmic matrimonial és important perquè la mort d'un dels cònjuges (en aquest cas, de l'Eladi) és causa de dissolució del matrimoni.

2.2.1.7. La llei aplicable a la successió de l'Axel

L'Axel, des que va néixer, va tenir veïnatge civil català i, pel que fa a la seva successió, no hi ha cap element d'extraterritorialitat que faci pensar en un eventual conflicte de lleis, de manera que la seva successió ha de regir-se pel **Llibre IV del Codi Civil de Catalunya** en virtut del principi de territorialitat (article 111-3 CCCat).

---

³⁰ Actualment, l'article 4 LRC enumera els fets inscribibles, d'entre el quals destaca «*el règim econòmic matrimonial legal o pactat*», concepte que no estava previst a la LRC 1957. A més a més, l'article 60 LRC preveu expressament aquest supòsit i estableix que, amb la inscripció del matrimoni, també s'inscriurà el règim econòmic matrimonial legal o pactat i els pactes, les resolucions judicials i la resta de fets que puguin afectar-lo. En cas que els cònjuges no atorguin escriptura de capitulacions matrimonials, s'inscriurà el règim econòmic matrimonial que sigui supletori d'acord amb la legislació aplicable. Aquest últim apartat, però, no entrarà en vigor fins el 30 de juny de 2020.

³¹ L'article 231-22 CCCat, equivalent a l'article 17 CF, estableix que les capitulacions matrimonials, així com les seves modificacions, han d'atorgar-se en escriptura pública i afegeix que les alteracions que introdueixin al règim econòmic matrimonial no es poden oposar a tercers mentre no constin a la inscripció del matrimoni en el Registre Civil i, en el seu cas, a altres registres públics (per exemple, el Registre de la Propietat quan afecten a béns immobles).

³² A grans trets, el règim de separació de béns es caracteritza per la separació i autonomia que mantenen els patrimonis dels cònjuges, així com la inexistència d'una massa patrimonial comuna.

2.2.1.8. La llei que regula la parella estable de l'Axel i la Rut

En aquest cas, com tampoc concorre cap element d'extraterritorialitat, per aplicació del principi de territorialitat (article 111-3 CCCat), l'estatut jurídic aplicable a la parella estable de l'Axel i la Rut és el de la normativa catalana i, concretament, el contemplat al **Llibre II del Codi Civil de Catalunya**.

2.2.2. Resolució de les qüestions de naturalesa substantiva

2.2.2.1. Els drets hereditaris en l'herència de l'Axel que corresponen a la Rut

2.2.2.1.a). La successió intestada de l'Axel

La successió de l'Axel ha de regir-se per les normes de la denominada **successió intestada o «ab intestato»** (articles 441-1 a 444-1 CCCat)³³. La successió intestada s'obra quan el causant mor sense deixar hereu testamentari o en heretament, que és el cas de l'Axel, o bé quan l'instituït hereu no ho arriba a ser (article 441-1 CCCat). La successió intestada només pot tenir lloc quan no hi ha hereu instituït, sent incompatible amb l'heretament i la successió testada (article 411-3.2 CCCat).

El fet que la successió de l'Axel sigui intestada significa que haurà d'estar-se a l'ordre que estableix el Codi Civil de Catalunya pel que fa a la crida d'hereus. Els parents contemplats a l'article 441-2 CCCat no succeeixen al causant simultàniament, sinó que s'estableix una determinada preferència entre ells per la proximitat de parentiu amb el causant.

Es pot evitar l'aplicació de les normes de la successió intestada atorgant testament vàlid o pacte successori, d'aquí que es parli del «*caràcter subsidiari de la successió intestada*»³⁴. Com l'Axel no va atorgar ni testament ni pacte successori, la seva successió ha de regir-se per les normes de la successió intestada del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya.

2.2.2.1.b). La consideració de parella estable de l'Axel i la Rut

El Llibre IV del Codi Civil de Catalunya equipara el convivent en parella estable supervivent al cònjuge vidu en matèria de **drets successoris**, «*amb independència que es tracti d'una parella heterosexual o homosexual*» (Preàmbul). Per això, abans d'estudiar els drets successoris de la Rut, és imprescindible analitzar si l'Axel i la Rut

---

³³ Aquesta circumstància, en un cas real, es podria conèixer per mitjà del Certificat d'Actes d'Última Voluntat del causant, el qual no es pot sol·licitar fins que no hagin transcorregut 15 dies hàbils des de la data de la seva defunció.

³⁴ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 369.

tenien la consideració de **parella estable** d'acord amb les disposicions del **Llibre II del Codi Civil de Catalunya** (especialment, articles 234-1 i 234-2 CCCat).

L'Axel i la Rut, en el moment en què es va produir la mort del primer, eren parella estable perquè complien amb el requisit de l'article 234-1.a) CCCat, és a dir, la convivència entre ambdós superava els dos anys ininterromputs (des de març de 2016 fins a setembre de 2018)³⁵ i, a més a més, no incorrien en cap dels impediments de l'article 234-2 CCCat. La parella estable es va extingir amb la mort de l'Axel, el dia 2 de setembre de 2018 (article 234-4.1.b) CCCat).

No obstant això, com la parella estable, d'acord amb el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, es caracteritza per «*l'absència de requisits formals*» i, conseqüentment, la seva formalització en document públic o la seva inscripció és voluntària, podria haver-hi persones interessades en posar en dubte la «*comunitat de vida anàloga a la matrimonial*» de l'Axel i la Rut (STSJ Catalunya 63/2016, de 28 de juliol). En particular, qui podria estar interessada en fer-ho seria la Farners perquè, si el fill de la Rut no arribés a néixer i l'Axel no tingués cònjuge ni convivent en parella estable supervivent, seria cridada a la successió (article 442-8.1 CCCat).

Per tot això, seria recomanable que la Rut disposés de proves per acreditar la realitat de la parella estable (per exemple, contractes d'obertura de comptes bancaris conjunts, contracte d'arrendament de l'habitatge firmat pels dos, adquisició conjunta d'un bé o certificat d'empadronament expedit per l'Ajuntament de Barcelona, entre d'altres)³⁶.

2.2.2.1.c). La successió en línia directa descendent: el fill de la Rut com a hereu de l'Axel

I) La capacitat successòria del *nasciturus*. En el supòsit objecte d'estudi, quan l'Axel va tenir l'accident i va morir, la Rut estava embarassada, és a dir, hi havia un *nasciturus*. Per saber si aquest *nasciturus* podia succeir a títol d'hereu al seu progenitor, cal tenir en compte les normes sobre capacitat successòria de les

---

³⁵ En l'àmbit de la Seguretat Social i en relació amb la pensió de viudetat, per tenir la consideració de parella de fet cal acreditar una «*duració ininterrompuda no inferior a cinc anys*» (article 221.2.I LGSS).

³⁶ Per dictaminar que la causant era parella de fet amb l'hereu, la Secció 19a de l'Audiència Provincial de Barcelona té en compte declaracions testificals, fotografies que acreditin que els membres de la parella van passar junts les festes de Nadal, així com l'existència de comptes corrents en comú, la subscripció d'un contracte de compte personal amb opció de targeta de dèbit de titularitat indistinta i un préstec d'un dels membres de la parella avalat per l'altre (SAP Barcelona 420/2013, de 18 de desembre). En canvi, la Secció 14a de l'Audiència Provincial de Barcelona conclou que no eren parella estable per manca d'un projecte de vida en comú, ja que «*realitzar viatges junts, tenir una relació sentimental notòria i pública sense convivència o convivència esporàdica, pagar despeses, tenir tractes amb la família consanguínia de la parella, pagar les despeses del funeral o col·locar-se a primera fila, o a la fila reservada als familiars més pròxims en el funeral*» no és prova suficient per acreditar l'existència de parella de fet (SAP Barcelona 127/2019, de 11 de març).

persones físiques, entenen per capacitat successòria «l'aptitud per a succeir per causa de mort al causant»³⁷.

En relació amb el *nasciturus*, és especialment rellevant l'article 211-1.2 en relació amb l'article 412-1.1 CCCat. El primer precepte li atribueix la consideració de persona respecte dels efectes que li siguin favorables, sempre que arribi a néixer i el segon reconeix al *nasciturus* capacitat per a succeir.

Ara bé, el problema que planteja el *nasciturus* és que no és efectivament persona i, conseqüentment, no pot ser cridat a l'herència de forma immediata. La delació de l'herència, entesa com «la legitimació del cridat per a acceptar o repudiar l'herència que se li defereix»³⁸ depèn d'un fet posterior: el seu naixement. Per tant, des de l'obertura de la successió amb la mort del causant (article 411-2.1 CCCat) fins l'acceptació de l'herència es produeix una «situació interina», caracteritzada pel fet que l'herència no té titular i la partició de l'herència es suspèn fins que té lloc el part, l'avortament³⁹ o s'assoleix la certesa que el part no es produirà⁴⁰.

Per això, el naixement i, en el seu cas, l'avortament del fill de la Rut són determinants per situar-se en un supòsit (successió en línia directa descendent de l'apartat 2.2.2.1.c) d'aquest dictamen) o en un altre (successió de la convivent en parella estable supervivent de l'apartat 2.2.2.1.e).

Durant aquesta situació d'interinitat, l'herència de l'Axel té la consideració d'**herència jacent** (article 411-9 CCCat), entesa com el «conjunt de drets – i deutes – de titular pendent, indeterminat, però determinable, l'interès del qual es protegirà des del moment mateix de l'obertura de la successió i amb l'ajuda – sempre forçada – de la ficció de la retroactivitat»⁴¹. Convindria «adoptar mesures per assegurar i administrar els béns hereditaris», que fins i tot podrien haver estat previstes pel mateix causant⁴². La doctrina apunta, però, que el fet que el legislador català no hagi previst per aquesta situació concreta, tal com ho ha fet en altres casos, ni curador ni administrador judicial fa pensar que aquestes figures no procedeixen en aquesta

---

³⁷ Lúdia ARNAU RAVENTÓS; Ma. Esperança GINEBRA MOLINS; Jaume TARABAL BOSCH. *Dret de successions. Teoria i casos*, p. 57.

³⁸ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 651.

³⁹ L'article 464-2.a) del CCCat preveu expressament que, en cas de cohereus, la partició de l'herència es suspèn quan el cridat a l'herència és un *nasciturus*, fins que es produeixi el part o l'avortament.

⁴⁰ Albert RUDA GONZÁLEZ. «Article 412-1. Persones físiques». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 96-97.

⁴¹ Juan José LÓPEZ BURNIOL; Pau SALVADOR CODERCH. «Article 411-9. Herència jacent». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 90.

⁴² Per exemple, la Secció 1a, Capítol V del Títol III del Codi Civil, sota la rúbrica «de les precaucions que han d'adoptar-se quan la viuda queda embarassada», conté una sèrie de normes específiques per aquests supòsits.

situació i afegeix que la protecció dels interessos del *nasciturus* es podria aconseguir amb la seva constància registral, que exclou la bona fe de tercers adquirents (ex article 34 LH)⁴³.

El legislador català ha previst la suspensió de la prescripció de les pretensions entre les persones cridades a heretar i l'herència jacent mentre aquesta no és acceptada (article 121-17 CCCat), suspensió que també es preveu, per remissió, en relació amb la caducitat a les relacions jurídiques disponibles (article 122-3.1 CCCat). La suspensió es justifica per mitjà de «*la salvaguarda dels drets dels qui arribin a ser hereus*». Tanmateix, un dels problemes és que aquesta suspensió només protegeix a les persones cridades a l'herència (és a dir, «*els possibles successors del causant*», tant testamentaris com intestats), de manera que moltes altres persones no queden protegides⁴⁴.

II) La determinació de la filiació no matrimonial. Si el fill de la Rut hagués nascut, al tractar-se d'un possible fill pòstum, es podria plantejar un problema o una dificultat pel que fa a la determinació de la filiació respecte de l'Axel perquè aquell tindria la consideració de fill no matrimonial (articles 235-9 a 235-14 CCCat). En aquest sentit, convé fer referència a dues possibles situacions.

En primer lloc, el **reconeixement** (article 235-9.1.a) CCCat). Per facilitar la determinació de la filiació, especialment en aquells casos en què el pare preveu la seva pròpia i imminent mort, es permet el reconeixement del *nasciturus* (article 211-1.2 CCCat), que desplegarà els seus efectes quan tingui lloc el naixement del fill⁴⁵. El reconeixement es pot dur a terme a través d'alguna de les formes previstes legalment: (i) el testament i el codicil; (ii) l'escriptura pública; (iii) la declaració davant l'encarregat del Registre Civil.

En segon lloc, la **sentència ferma en un procediment civil o penal** (article 235-9.1.c) CCCat). El legislador català admet que la filiació no matrimonial quedi determinada per mitjà de la sentència ferma que resulti de l'exercici d'una acció de reclamació de la filiació (article 235-9.1.c) i 235-21 CCCat), o bé d'una sentència condemnatòria en un procés penal.

En aquest cas, han de tenir-se en compte les presumpcions de paternitat no matrimonial (article 235-10 CCCat) i, especialment, la que presumeix que és pare del fill no matrimonial l'home que ha conviscut amb la mare durant el període legal

---

⁴³ Albert RUDA GONZÁLEZ. «Article 412-1. Persones físiques». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 96-97.

⁴⁴ Antoni VAQUER ALOY. «Article 121-17. Suspensió respecte a l'herència jacent». A: LAMARCA I MARQUÉS, Albert; VAQUER ALOY, Antoni (eds.). *Comentari al llibre primer del Codi civil de Catalunya. Disposicions preliminars. Prescripció i caducitat*, p. 516.

⁴⁵ José Ramón GARCÍA VICENTE. «Article 235-9. Establiment». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, p. 601.

de concepció, que fa referència a les parelles estables (si no pogués operar aquesta, entraria en joc la segona presumpció, és a dir, l'home amb qui la mare ha mantingut relacions sexuals en el període de concepció). El període legal de concepció està previst a l'article 235-4 CCCat.

A diferència de la presumpció de paternitat matrimonial, aquestes presumpcions de paternitat no matrimonial són un «*simple mitjà de prova*» (articles 235-10.2 i 235-15.1 CCCat)⁴⁶, una presumpció *iuris tantum* que descarrega a qui en resulti afavorit d'haver de provar el fet presumpte sempre que acrediti algun dels fets indicatiu i pot ser destruïda «*amb tota classe de proves en el judici corresponent*» (article 235-10.2 CCCat)⁴⁷. És a dir, aquestes presumpcions només tenen valor en el curs d'un procés, la qual cosa implica l'exercici de l'acció de reclamació de la filiació no matrimonial (article 235-21 CCCat) per aconseguir sentència ferma en un procediment civil.

Per tant, podria ser que l'Axel hagués reconegut al *nasciturus* a través d'alguna de les formes enumerades a l'apartat a). El reconeixement de la filiació en testament o codicil, en aquest cas, no seria possible perquè en el seu Certificat d'Actes d'Última Voluntat constaria que el causant no va atorgar cap d'aquells instruments. El més probable, però, seria que l'Axel no hagués reconegut al *nasciturus* per cap de les formes previstes a l'article 235-9.1.c) CCCat perquè era una persona jove i sana que va morir sobtadament.

Amb el supòsit b) s'evidenciaria, en primer lloc, la discriminació entre els fills matrimonials i els fills no matrimonials fruit d'una parella estable, així com entre la dona que ha contractat matrimoni i la que és membre d'una parella estable (la primera sembla ser menys promiscua que la segona). En segon lloc, també es posaria de manifest la necessitat de canviar la legislació catalana en aquest punt per poder aplicar les normes sobre determinació de la filiació matrimonial als fills de les parelles de fet, especialment perquè la consideració d'aquestes és inevitable (article 234-1.a) CCCat).

2.2.2.1.d). Els drets hereditaris en l'herència de l'Axel que correspondrien a la Rut si el seu fill fos l'hereu de l'Axel

I) El dret a l'usdefruit universal de l'herència. En cas que el successor universal de l'Axel fos el fill de la Rut, aquesta, com a convivent supervivent de la parella estable no separada de fet del causant en el moment de la seva mort (*ex* article 442-6.2 CCCat), tindria dret a l'usdefruit universal de l'herència, lliure de fiança (article 442-3.1 CCCat), que només es reconeix al cònjuge vidu o convivent en parella estable

---

⁴⁶ *Ibidem*, p. 600.

⁴⁷ José Ramón GARCÍA VICENTE. «Article 235-10. Presumpcions de paternitat». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convencionals d'ajuda mútua*, p. 608.

supervivent en aquells casos en què els fills del causant o descendents d'aquest concorren a la successió.

L'usdefruit vidual és un dret de caràcter recíproc reconegut al cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent, que afecta a tots els béns que constitueixen el cabal relict. L'usdefruit universal no s'estén als llegats ordenats en codicil (article 427-15.2 CCCat), a les atribucions particulars ordenades en pacte successori a favor d'altres persones (article 431-30.4 CCCat) ni a les donacions per causa de mort (article 432-4.1 CCCat), els quals no integren l'herència i, per tant, no resulten gravats per l'usdefruit. Ara bé, aquest dret sí que s'estén a les llegítimes (article 442-4.1 CCCat). Així doncs, l'hereu intestat gravat amb l'usdefruit universal ha de suportar-lo, excepte si renuncia a l'herència i reclama la seva llegítima com a legitimari. A diferència del que es preveia a l'article 331.III CS, no s'extingeix pel fet que el cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent contregui matrimoni o visqui amb una altra persona (article 442-4.3 CCCat), d'aquí que es tracti d'un usdefruit amb «*caràcter vitalici*»⁴⁸.

No obstant, també cal tenir en compte l'**opció de commutació** de l'usdefruit universal per «*l'atribució d'una quarta part alíquota de l'herència i, a més a més, l'usdefruit de l'habitatge conjugal o familiar*»⁴⁹ (article 442-5.1 CCCat)⁵⁰. L'opció de commutació de l'usdefruit correspon a tot cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent, independentment de si és o no progenitor o ascendent dels hereus intestats⁵¹ i només la pot exercir únicament ell en el termini d'un any, a comptar des de la mort del causant (article 442-5.2 CCCat)⁵².

Si el fill de la Rut hagués nascut i succeís a l'Axel a títol d'hereu, aquella tindria dret a l'usdefruit universal de l'herència, en els termes exposats anteriorment. Fins que no hagués tingut lloc el naixement del fill de la Rut o, en el seu cas, l'avortament, el termini d'un any per a commutar l'usdefruit universal no hauria començat a comptar (article 122-5.1 CCCat) perquè no es sabia si la Rut podria ser usufructuària universal de l'herència de l'Axel o hereva. No obstant, si ella estava interessada en

---

⁴⁸ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 384-385.

⁴⁹ L'atribució de l'usdefruit de l'habitatge conjugal o familiar només es pot demanar si aquest bé forma part de l'actiu hereditari i el causant no ha disposat d'ell ni en codicil ni en pacte successori. Si el vidu o convivent en parella estable supervivent era copropietari amb el causant de l'habitatge conjugal o familiar, l'usdefruit s'estén a la quota que pertanyia al causant (article 442-5.3 CCCat).

⁵⁰ Segons el Preàmbul del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya, «*la solució usufructuària (...) pot presentar disfuncions en la gestió de patrimonis de base urbana, financera o empresarial, cosa que fa aconsellable establir l'opció de commutar el dret d'usdefruit universal per l'usdefruit de l'habitatge familiar, si pertanyia al difunt, i una quarta part alíquota de l'herència, un cop descomptat el valor de l'usdefruit esmentat.*»

⁵¹ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 387.

⁵² El termini d'un any per a optar per la commutació de l'usdefruit universal de l'herència és de caducitat, ja que es tracta d'un poder de configuració jurídica que no es pot suspendre perquè és una relació jurídica indisponible (article 122-2.1 CCCat).

commutar l'usdefruit universal de l'herència, en el supòsit de ser finalment usufructuària universal, hauria valgut la pena, per exemple, deixar constància de la seva voluntat davant de notari.

En aquest cas, finalment, cal tenir en compte que la convivent en parella estable supervivent concorreria a la successió amb un hereu respecte del qual ella seria la representant legal (article 236-18.1 CCCat), de manera que es podria plantejar un **conflicte d'interessos**. En l'actualitat, aquesta qüestió ja està resolta expressament al Codi Civil de Catalunya, que estableix que el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent que concorri a la successió amb hereus menors d'edat dels que, a la seva vegada, és representat legal, pot exercir la seva representació, sense que intervingui un defensor judicial, als efectes d'acceptar l'herència i adjudicar-se l'usdefruit universal (article 442-4.2 CCCat).

Per tant, si el fill de la Rut hagués arribat a néixer, la Rut hauria de representar-lo en l'acceptació d'herència de l'Axel perquè no tindria la capacitat necessària per fer-ho ell mateix (article 461-9.1 CCCat), amb la particularitat que el menor gaudiria «*de ple dret del benefici d'inventari*» (article 461-16 CCCat). Si la Rut volgués repudiar l'herència deferida al seu fill, necessitaria autorització judicial (article 461-9.2 CCCat).

II) La quarta vidual. Juntament amb l'usdefruit universal, un altre dret successori reconegut al convivent en parella estable supervivent és la quarta vidual (articles 452-1 a 452-6 CCCat). En l'àmbit de les parelles estables, el convivent supervivent que, amb els béns propis, els que li puguin correspondre per raó d'extinció de la convivència i els que el causant li atribueixi per causa de mort o en consideració a aquesta no tingui recursos econòmics suficients per satisfer les seves necessitats té dret a obtenir a la successió del convivent premort fins a «*una quarta part*»⁵³ de l'actiu hereditari líquid, calculada d'acord amb l'article 452-3 CCCat, sempre que no estigués separat de fet del causant en el moment de la seva mort (article 452-2 CCCat)⁵⁴.

La quarta vidual no és ni un dret legitimari, perquè està supeditada al dret a la llegítima (article 452-5.2 CCCat), ni un dret d'aliments, perquè no requereix d'un «*estat de necessitat*». La seva finalitat és «*social o assistencial*», ja que el que pretén

---

⁵³ El Preàmbul del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya estableix que la quarta vidual no és una quarta part del cabal relict, sinó que la quarta part «*actua només com a límit màxim*». És a dir, en funció de les necessitats que el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent acrediti, aquell tindrà dret a un determinat valor, que no podrà superar la quarta part del cabal relict.

⁵⁴ Segons la jurisprudència del Tribunal de Cassació, recollida pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, el consort supervivent té dret a reclamar la quarta vidual quan «*amb els seus propis béns units als que li puguin correspondre en l'herència del premort, no tingui mitjans econòmics suficients per la seva còngrua sustentació. (...) Correspon a l'arbitri judicial la ponderació de la congruïtat del nivell de vida i del patrimoni relict*» (STSJC de 4 de desembre de 1989).

el legislador català a través d'aquesta figura és corregir el perjudici econòmic que la mort del cònjuge o convivent en parella estable causa al supervivent⁵⁵.

Per valorar les necessitats (segons el Preàmbul, «*necessitats vitals*»), es presta atenció als diversos paràmetres mencionats a l'article 452-1.2 CCCat, que són el nivell de vida durant la convivència i el patrimoni relict, l'edat, l'estat de salut, els salaris i les rentes i les perspectives econòmiques previsibles, entre d'altres circumstàncies rellevants. Pel que fa a l'edat, alguns autors consideren que «*la major edat del beneficiari de la quarta vidual implica major necessitat*». En relació amb les perspectives econòmiques previsibles, aquest paràmetre permet computar rendiments que actualment no es perceben, però és probable que s'obtinguin pròximament. D'aquesta manera, es pot tenir en compte la possibilitat d'incorporació del cònjuge vidu o convivent en parella estable al mercat laboral⁵⁶.

Quant a la compatibilitat de la quarta vidual amb altres institucions jurídiques, és important tenir en compte, en primer lloc, que aquella pot entrar en joc tant en la successió testada com en la successió intestada. Una part de la doctrina diu que en aquesta última és difícil que es reconegui perquè, si el causant mor amb fills o descendents, el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent tindrà dret a l'usdefruit universal de l'herència, de manera que, en principi, hauria de tenir recursos econòmics suficients per satisfer les seves necessitats segons el nivell de vida que tenia abans de la mort del causant. Si el causant mor sense fills ni descendents, podrà ser l'hereu⁵⁷ i⁵⁸. Ara bé, una altra part de la doctrina afegeix que l'usdefruit no ha de ser necessàriament rentable, ja que això depèn de la naturalesa dels béns en què recau⁵⁹.

En qualsevol cas, quan el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent és, a la seva vegada, usufructuari universal perquè la successió del seu cònjuge o convivent s'ha regit per les normes de la successió intestada, a l'hora d'acreditar que el primer no disposa de recursos suficients per satisfer les seves necessitats, es tindran en compte els rendiments que produeixen els béns sobre els que recau l'usdefruit. Encara serà més complicat tenir dret a la quarta vidual quan s'opti per la commutació de l'usdefruit universal perquè, en aquest cas, el cònjuge vidu o

---

⁵⁵ Ana GIMÉNEZ COSTA. «Los derechos reconocidos a favor del supérstite en el derecho civil catalán. ¿Una reforma pendiente?». A: VILLÓ TRAVÉ, Cristina (dir). *Retos y oportunidades del Derecho de sucesiones*, p. 103 i 106.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 106-109.

⁵⁷ Lídia ARNAU RAVENTÓS; Ma. Esperança GINEBRA MOLINS; Jaume TARABAL BOSCH. *Dret de successions. Teoria i casos*, p. 295-296.

⁵⁸ Santiago ESPIAU ESPIAU. «Article 452-1. Dret a la quarta vidual». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum II), p. 1447.

⁵⁹ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 432-433.

convivent en parella estable supervivent tindrà patrimoni per atendre la seva situació de necessitat⁶⁰.

Així mateix, malgrat que la quarta vidual és compatible amb la compensació econòmica per raó de treball, en ocasions el reconeixement d'aquesta privarà del dret a la quarta vidual o disminuirà la quantia que li correspongui si el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent pot satisfer totes o gran part de les seves necessitats⁶¹.

Pel que fa a l'any de viduïtat, en canvi, la doctrina apunta que la quarta vidual s'ha d'estimar amb independència dels drets derivats de l'any de viduïtat perquè aquests tenen un límit temporal d'un any, transcorregut el qual desapareixen. Per aquest motiu, la quarta vidual és compatible amb l'any de viduïtat i ha de calcular-se amb independència d'aquell⁶².

L'acció per reclamar la quarta vidual és una acció personal (article 452-4.1 CCCat) que s'extingeix per les causes previstes a l'article 452-6.1 CCCat. L'hereu o les persones facultades per fer el pagament poden optar per fer-lo en diners o en béns de l'herència, d'acord amb les normes sobre pagament de la llegítima (article 452-4.2 CCCat). La pretensió per reclamar la quarta vidual prescriu als tres anys, a comptar des de la mort del causant (article 452-6.2 CCCat).

En definitiva, podria néixer el dret a la quarta vidual a favor de la Rut, sempre que es complissin els pressupòsits de l'article 452-1.1 CCCat i, per tant, la Rut no pogués satisfer les seves necessitats. A l'hora de determinar el naixement d'aquest dret i, conseqüentment, la situació de necessitat, així com la quantia corresponent, incidirien en els termes exposats la seva edat, la possibilitat d'entrar al món laboral, el fet de tenir l'usdefruit universal del patrimoni de l'Axel i el reconeixement, en el seu cas, de la compensació econòmica per raó de treball.

A banda de l'usdefruit universal de l'herència i la quarta vidual, la Rut podria tenir altres drets: els **drets viduals familiars**. Pel que fa a aquests, quan la parella estable s'extingeix per la mort d'un dels convivents, el Dret de família reconeix al supervivent els drets viduals familiars dels articles 231-30 i 231-31 CCCat, així com el **dret a la compensació econòmica per raó de treball** que eventualment li correspongui conforme a l'article 232-5.5 CCCat (article 234-14 CCCat).

(III) El dret de predetracció o dret al parament de l'habitatge familiar. L'article 231-30 en relació amb article 234-14 CCCat permet al convivent en parella estable

---

⁶⁰ Ana GIMÉNEZ COSTA. «Los derechos reconocidos a favor del supérstite en el derecho civil catalán. ¿Una reforma pendiente?». A: VILLÓ TRAVÉ, Cristina (dir). *Retos y oportunidades del Derecho de sucesiones*, p. 111-112.

⁶¹ *Ibidem*, p. 111-112.

⁶² Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 436-437.

supervivent conservar els béns necessaris per satisfer les seves necessitats bàsiques i mantenir el béns que formaven part de la vida quotidiana del causant⁶³.

El concepte de «*parament de l'habitatge familiar*» s'hauria d'interpretar de forma àmplia per facilitar l'aplicació de la norma de l'article 231-30 CCCat a aquells béns que difícilment encaixen dins d'alguna de les tres categories previstes («*roba*», «*mobiliari*» i «*estris*»)⁶⁴.

L'article 231-30 CCCat no té en compte l'origen dels béns que són objecte d'aquest dret, de manera que es poden distingir dos tipus de béns: per una banda, els que eren propietat o copropietat del causant, que amb la seva mort el cònjuge o convivent supervivent adquireix per llei, i, per l'altra, aquells que abans de la mort del causant ja pertanyien al cònjuge o convivent supervivent i, conseqüentment, no es transmeten amb la mort. Per això, la doctrina apunta que l'atribució de l'aixovar, en alguns casos és «*fictícia o formal*»⁶⁵. En qualsevol cas, a través del dret de predetracció, segons el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, «*es resol raonablement un eventual conflicte sobre béns, en no poques ocasions, de titularitat dominical difosa i de valor relatiu*» (STSJ Catalunya 8/2008, de 6 de març).

Els béns susceptibles de predetracció no poden ser reclamats pels hereus del causant ni estan subjectes a la responsabilitat per les càrregues de l'herència o pels deutes del causant⁶⁶, ja que no es computen a l'haver hereditari. La doctrina considera que l'atribució d'aquest dret és legal, no successòria i automàtica perquè aquells béns, amb la mort del causant, passen «*recta via al supervivent, sense arribar a integrar-se al patrimoni hereditari*». No fa falta acceptació i no pot parlar-se de delació ni repudiació, encara que el cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent pugui abandonar els béns⁶⁷. En el mateix sentit s'ha pronunciat el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya declarant que és un dret que correspon al cònjuge vidu, i ara també al convivent en parella estable supervivent, «*amb independència de quin sigui el títol de la successió*» (STSJ Catalunya 8/2008, de 6 de març).

Prenent en consideració tot això, en el cas objecte d'estudi, tan bon punt l'Axel hagués mort, la Rut adquiriria la propietat de la roba, el mobiliari i els estris que formaven el parament de l'habitatge familiar, excloent les joies, els objectes artístics

---

⁶³ Ma. del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA; Judith SOLÉ RESINA. *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de família*, p. 113.

⁶⁴ Lúdia ARNAU RAVENTÓS. «Article 231-30. Dret al parament de l'habitatge». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, p. 199.

⁶⁵ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*, p. 187.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 187.

⁶⁷ Lúdia ARNAU RAVENTÓS. «Article 231-30. Dret al parament de l'habitatge». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, p. 201.

i històrics, els béns de l'Axel de valor extraordinari en relació amb el nivell de vida de la parella de fet i el patrimoni relicte i els mobles de procedència familiar quan el convivent premort hagués disposat d'ells per actes d'última voluntat a favor de tercers, que no és el cas.

IV) L'any de viduïtat. D'acord amb l'article 231-31 en relació amb l'article 234-14 CCCat, durant l'any següent a la mort del causant, el convivent supervivent té dret a l'any de viduïtat que, a la seva vegada, comprèn dos drets: (i) el dret a continuar utilitzant l'habitatge familiar i (ii) el dret a ser alimentat a càrrec d'aquest patrimoni⁶⁸ segons el nivell de vida que havia mantingut la parella de fet i la importància del patrimoni⁶⁹.

L'adquisició dels drets també es caracteritza per ser automàtica, sense necessitat d'acceptar ni possibilitat de repudiar, sens perjudici que el seu titular pot renunciar-hi o no exercir-los. A més a més, cap dels drets s'obté a títol successori ni integren l'haver hereditari (tampoc el dret a ser alimentat, malgrat satisfer-se a càrrec del patrimoni hereditari)⁷⁰.

En relació amb el dret a continuar utilitzant l'habitatge familiar, abans, el Codi de Família preveia expressament que el cònjuge estava facultat per prendre possessió de l'habitatge conjugal. Ara, en canvi, l'article 231-31 CCCat estableix que el cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent «té dret a continuar usant l'habitatge conjugal». A la pràctica, els hereus no han de fer cap acte d'entrega de l'immoble, sinó que és suficient una declaració de voluntat del cònjuge vidu o convivent en parella estable⁷¹.

Sobre el segon dret, la doctrina⁷² i la jurisprudència⁷³ coincideixen a l'hora d'afirmar que el dret a ser alimentat no és un autèntic dret d'aliments perquè, pel naixement

---

⁶⁸ El cònjuge vidu o el convivent en parella estable supervivent pot exigir els aliments sigui quina sigui la seva situació econòmica (SAP Barcelona 256/2014, de 23 de maig, i en el mateix sentit, SAP Barcelona 38/2012, de 19 de gener).

⁶⁹ El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha definit l'any de viduïtat com «un dret vidual familiar, el fonament del qual rau en la comunitat de vida instaurada amb el matrimoni o la unió estable de parella, de caràcter legal, intransmissible i temporal» (STSJ Catalunya 66/2018, de 26 de juliol).

⁷⁰ Lúdia ARNAU RAVENTÓS. «Article 231-31. Any de viduïtat». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, p. 203; 206-207.

⁷¹ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*, p. 190.

⁷² Ana GIMÉNEZ COSTA. «Los derechos reconocidos a favor del supérstite en el derecho civil catalán. ¿Una reforma pendiente?». A: VILLÓ TRAVÉ, Cristina (dir). *Retos y oportunidades del Derecho de sucesiones*, p. 118.

⁷³ El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va pronunciar-se dient que «la necessitat no és demanada actualment (...) de manera que el cònjuge supervivent pot demanar any de plor sigui quin sigui el seu estat econòmic. (...) Per a fixar la quantia de l'any de plor, s'haurà d'estar com ha assenyalat la doctrina, a la qualitat i quantitat dels aliments. La qualitat la determinarà la posició social del consort mort, i la quantitat el patrimoni del mateix» (STSJ Catalunya de 4 de desembre de 1989).

del dret, no es té en compte la situació de necessitat del cònjuge vidu o convivent en parella estable.

Aquest benefici de l'any de viduïtat naixerà sempre que el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent (i) no sigui usufructuari universal del patrimoni del causant i perdurarà mentre (ii) no es casi o passi a viure maritalment amb una altra persona durant l'any següent a la mort del causant (en aquest últim cas no s'exigeix la constitució de parella estable, si no, el seu àmbit d'aplicació seria molt limitat⁷⁴) i (iii) no abandoni o descuidi greument el fill comú en potestat parental. La pèrdua del dret a l'any de viduïtat no obliga a retornar l'import dels aliments percebuts.

Pel que fa a la temporalitat i al termini per a l'exercici del dret, convé distingir entre la primera i el segon. L'abast temporal del dret d'ús de l'habitatge familiar i d'aliments comprèn l'any següent a la defunció del cònjuge o convivent en parella estable premort. En canvi, pel que fa al termini d'exercici del dret, el legislador no ha previst cap norma específica, de manera que són d'aplicació les regles generals en matèria de prescripció⁷⁵ i, concretament, el termini de prescripció de deu anys (article 121-20 CCCat).

En aquest cas, com els dos drets de l'any de viduïtat no tenen caràcter successori, la Rut els hauria pogut exercir amb independència que l'hereu cridat hagués nascut i acceptat l'herència o no. La Rut, com a convivent en parella estable supervivent, hauria pogut reclamar els drets de l'any de viduïtat a través de l'administrador de l'herència jacent. No obstant, pel que fa al dret a utilitzar l'habitatge familiar, degut a la literalitat de l'article 231-31.1 CCCat («*dret a continuar*»), la Rut hauria pogut continuar utilitzant l'habitatge familiar una vegada l'Axel hagués mort, sent suficient a la pràctica una declaració de voluntat en aquest sentit.

Si el fill de la Rut finalment fos l'hereu de l'Axel, la Rut tindria dret a l'usdefruit universal de l'herència. L'usdefruit universal del patrimoni del causant priva de l'any de viduïtat, ara bé, en aquest cas en particular, si la Rut esdevingués usufructuària universal de l'Axel per concórrer a la successió amb el fill del causant, el dret d'ús de l'habitatge conjugal s'extingiria per consolidació (article 532-3.1 CCCat) perquè el dret d'usdefruit ja comporta el dret d'ús.

---

⁷⁴ Lúdia ARNAU RAVENTÓS. «Article 231-31. Any de viduïtat». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*, p. 205.

⁷⁵ El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha declarat que el legislador reconeix *ex lege* al cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent els drets viduals familiars i parteix de la idea que, en circumstàncies normals, no fa falta la intervenció judicial per al seu gaudi perquè consisteixen en el manteniment de «*l'statu quo (...) que havien mantingut els cònjuges, sense haver d'acreditar una situació de necessitat del supervivent*», per tant, l'adquisició del dret és automàtica. No obstant, el Tribunal afegeix que «*en cas d'oposició dels hereus del premort o de tercers, el supervivent es podria veure obligat a promoure la corresponent acció judicial, per a l'exercici de la qual el legislador no estableix cap norma específica, signe inequívoc que es regeix per les regles generals en matèria de prescripció*» (STSJ Catalunya 66/2018, de 26 de juliol).

(V) El dret a la compensació econòmica per raó de treball conforme a l'article 232-5.5 CCCat. Encara que a les parelles estables no hi ha règim econòmic, l'article 234-9 CCCat⁷⁶ reconeix la compensació econòmica per raó de treball, que és el dret a participar als guanys obtinguts, en aquest cas, durant la convivència estable en parella, quan el convivent premort ha obtingut un «*increment patrimonial superior*», sempre que els drets que corresponguessin al supervivent a la successió testada o intestada del causant no cobrissin l'import que li correspondria. Aquesta compensació serà, com a màxim, d'una quarta part de la diferència entre els increments dels patrimonis dels cònjuges, calculada conforme a les regles de l'article 232-6 CCCat (article 232-5.4 CCCat).

La compensació econòmica per raó de treball és un dret reconegut al convivent supervivent que ha treballat substancialment més per la casa (article 232-5.1 CCCat), o ho ha fet pel convivent premort sense retribució o amb una retribució insuficient (article 232-5.2 CCCat), o ambdues circumstàncies⁷⁷. Si es dónes qualsevol d'aquestes situacions, juntament amb l'increment patrimonial superior, la Rut podria tenir dret a la compensació econòmica per raó de treball.

Per això, seria convenient preguntar a la Rut si durant la parella estable amb l'Axel es va trobar en alguna de les dues situacions previstes legalment. En cas afirmatiu, la breu convivència de dos anys amb l'Axel i el fet de no haver tingut fills durant la parella de fet incidirien desfavorablement en la quantificació de la seva compensació⁷⁸ (article 232-5.3 CCCat). A més a més, es tindrien en compte els drets que li correspondrien a la successió de l'Axel, els quals només es coneixerien una vegada hagués nascut (o no) el seu fill i acabés el període d'herència jacent.

2.2.2.1.e). La successió de la convivent en parella estable supervivent: la Rut com a hereva de l'Axel

Si el *nasciturus* no hagués nascut, no podria succeir a l'Axel i, davant la manca de descendents del causant, l'herència es deferiria a la Rut per ser la convivent en

---

⁷⁶ Malgrat que l'article 234-9.2 CCCat, respecte de la compensació econòmica per raó de treball dels convivents en parella estable, es remet als articles 232-5 a 232-10 CCCat, aquesta remissió s'hauria d'entendre feta a la institució de la compensació econòmica per raó de treball en general i, per tant, també al termini de tres anys, a comptar des de la mort del convivent de la parella estable, per a exercir el dret a la compensació (article 232-11.2 CCCat).

⁷⁷ La concurrència simultània dels dos factors, que és dóna quan un cònjuge o convivent en parella estable ha dedicat substancialment més temps a la casa i, a més a més, ha treballat gratuïtament o cobrant una retribució insuficient per l'altre cònjuge o membre de la parella, ha d'incrementar la compensació (STSJ Catalunya 56/2018, de 21 de juny).

⁷⁸ La Secció 12a de l'Audiència Provincial de Barcelona conclou que la muller compleix amb el requisit d'haver treballat més per la casa perquè, durant uns anys, va demanar la jornada de treball reduïda per poder dedicar més temps als seus fills quan eren petits i, després, treballava des de casa per poder compaginar l'activitat laboral amb la cura dels menors. Declara que la mare «*va perdre capacitat econòmica i, segurament, també de promoció dins de l'empresa per aquella jornada menor i el treball des de casa*». Per altra banda, les adaptacions de la mare van permetre al pare «*poder-se dedicar més extensament al seu treball empresarial*» (SAP Barcelona 14/2019, de 15 de gener).

parella estable supervivent (article 442-3.2 CCCat)⁷⁹. Així doncs, la Rut succeiria a l'Axel sempre que es complissin els requisits següents: (i) que el *nasciturus* no arribés a néixer (article 442-3.2 CCCat); (ii) que ella tingués capacitat successòria conforme a l'article 412-1.1 CCCat, que simplement exigeix sobreviure al causant per a poder-lo succeir; i, (iii) que els convivents de la parella estable no estiguessin separats de fet quan l'Axel va morir (article 442-6.2 CCCat).

La Rut, sempre que tingués la capacitat requerida legalment (article 461-9 CCCat), podria acceptar o repudiar l'herència de l'Axel (article 461-1.1 CCCat), sent «irrevocables» tant l'acceptació com la repudiació (article 461-1.3 CCCat). L'exercici de la delació no està subjecte a cap termini (article 461-12-1 CCCat). Si decidís acceptar l'herència, ho podria fer de forma «*pura i simple*» (article 461-17 CCCat), o bé «*a benefici d'inventari*» (articles 461-14 a 461-16 CCCat)⁸⁰. Disposaria de sis mesos, des del moment en què «*coneix o pot conèixer la delació*» (article 461-15 CCCat) per prendre inventari. En aquest cas, s'hauria d'entendre que el termini de sis mesos va començar a computar des que la Rut va conèixer que el seu fill no naixeria.

A més a més, també cal tenir en compte el que disposa l'article 442-3.2 CCCat *in fine*: «*En aquest cas, els pares del causant conserven el **dret a llegítima***», entès com «*el dret a obtenir en la successió del causant un valor patrimonial que aquest els pot atribuir a títol d'institució hereditària, llegat, atribució particular o donació, o de qualsevol altra manera*» (article 451-1 CCCat) o «*títol legal a un valor de l'herència amb independència del fonament successori que regeix la successió*»⁸¹. La llegítima dels pares és d'una quarta part (article 451-5 CCCat) i ha de calcular-se d'acord amb les regles de l'article 451-5 CCCat.

En aquest cas, però, com el pare de l'Axel mor un dia després d'ell, cal tenir especialment en compte les normes sobre capacitat per a ser legitimari, així com el naixement del dret a la llegítima⁸². Respecte del dret a la llegítima de la Farners, no

---

⁷⁹ Una diferència entre el Dret Civil català i el Dret Civil espanyol és que en Dret Civil català el cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent té preferència respecte dels ascendents del causant (article 442-3.2 CCCat), mentre que en Dret comú el cònjuge vidu només és hereu en defecte de descendents i ascendents (articles 935, 943 i 944 CC). A més a més, en aquest últim la parella de fet no és equiparable al cònjuge, de manera que el Codi Civil no li reconeix els drets successoris que té el cònjuge vidu en el marc de la successió intestada.

⁸⁰ En el primer cas, com a hereva de l'Axel, respondria de les obligacions del causant i de les càrregues hereditàries amb els béns relictos i amb els béns propis indistintament (article 461-18 CCCat). En canvi, si l'acceptés a benefici d'inventari, sempre que l'inventari es prengués en el termini de sis mesos a comptar des del moment en què la Rut conegués o pogués conèixer raonablement la delació (article 461-15.1 CCCat), respondria de les obligacions del causant i de les càrregues hereditàries amb els béns de l'herència exclusivament (article 461-20.a) CCCat).

⁸¹ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 383.

⁸² El dret a llegítima neix en el moment de la mort del causant (article 451-2.1 CCCat) i es presumeix que és acceptada mentre no hi ha renúncia «*expressa, pura i simple*» (article 451-2.2 CCCat). El Codi Civil de Catalunya afegeix que «*el dret a percebre la llegítima es transmet als hereus del legitimari*»,

hi ha dubte que naixeria (article 451-2.1 CCCat). Pel que fa al dret a la llegítima de l'Eladi, aquest naixeria perquè el progenitor sobrevisqué al causant (article 451-2.1 CCCat), però poc després s'extingiria perquè «*el creditor mor sense haver-la reclamada judicialment o per requeriment notarial després de la mort del fill causant*» (article 451-25.2 CCCat).

Per tant, com el dret a la llegítima de l'Eladi inicialment hauria nascut, després s'hauria extingit i no s'hauria transmès als seus hereus (article 451-2.3 CCCat), la llegítima individual de l'Eladi s'integraria a l'herència de l'Axel, sense acréixer la llegítima de la Farners (article 451-25.3 CCCat), de manera que la Farners tindria dret a la meitat d'una quarta part, calculada conforme a les regles de l'article 451-5 CCCat (article 451-4.1 CCCat).

La Rut seria hereva de la successió de l'Axel i, com a tal, tindria l'obligació de pagar la llegítima⁸³ corresponent a la Farners per tenir aquesta última la condició d'ascendent respecte de l'Axel i, per tant, legitimària. En aquest cas, com el causant no ho ha fet, la Rut podria escollir la modalitat de pagament de la llegítima: diners o béns del cabal relicte (article 451-11.1 CCCat). Si finalment no procedís de forma voluntària al seu pagament, la Farners podria exercitar l'acció de reclamació de la llegítima, que és una «*acció de caràcter personal*» d'acord amb la configuració de la llegítima com a dret de crèdit, la legitimació passiva de la qual l'ostenta aquell subjecte que té l'obligació de pagar la llegítima⁸⁴. És una acció subjecta a un termini de prescripció de deu anys, a comptar des de la mort del causant (article 451-27.1 CCCat).

Així mateix, també cal tenir en compte la compatibilitat de la condició d'hereu amb el dret a la **quarta vidual**, compatibilitat que ja ha estat tractada prèviament en aquest dictamen. L'hereu del cònjuge o convivent difunt pot ser, a la seva vegada, titular del dret a la quarta vidual perquè l'article 452-1.2 CCCat fa referència als béns «*que el causant li atribueixi per causa de mort o en consideració a aquesta*»⁸⁵.

Per últim, quant als **drets viduals familiars** reconeguts al convivent en parella estable supervivent i la **compensació econòmica per raó de treball** (article 234-14 CCCat), la condició d'hereva no impediria per sí mateixa a la Rut ser titular dels mateixos⁸⁶, però no podria reclamar-los a ningú perquè ella mateixa seria l'hereva

---

amb una excepció, prevista a l'article 451-25.2 CCCat. A més a més, en la llegítima dels ascendents no opera el dret de representació a favor d'altres ascendents.

⁸³ El Codi Civil de Catalunya ja estableix que «*l'hereu respon personalment del pagament de la llegítima*» (article 451-15.1 CCCat).

⁸⁴ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 412.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 433-434.

⁸⁶ El dret de predetracció és un dret independent de la possible qualitat d'hereu del cònjuge supervivent, i ara també del convivent en parella estable supervivent; així ho ha declarat el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (STSJ Catalunya 8/2008, de 6 de març). Per altra banda, el dret a

universal de l'Axel i a la successió d'aquest ningú més tindria cap dret, a excepció de la Farners en els termes exposats anteriorment, respecte de la qual podria escollir la modalitat de pagament de la llegítima (o bé diners, o bé béns del cabal relict).

2.2.2.1.f). La declaració d'hereus abintestat

Al tractar-se d'una successió intestada, els drets de la Rut, com a convivent en parella estable supervivent, han d'atribuir-se expressament a la declaració d'hereu abintestat, que es pot fer per **acta notarial de notorietat** (article 442-7 CCCat). Tant en el supòsit descrit a l'apartat 2.2.2.1.c) com en el cas de l'apartat 2.2.2.1.e), es necessitaria la declaració d'hereus abintestat (articles 55 i 56 LN), és a dir, «*una declaració oficial d'hereus abintestat per acreditar la condició d'hereu o d'usufructuari universal i poder inscriure la titularitat sobre els béns relictos al Registre de la Propietat*»⁸⁷.

2.2.2.2. La validesa del testament hològraf de l'Eladi trobat per la Farners i les disposicions a favor seu

2.2.2.2.a). Els testaments hològraf i notarial de l'Eladi

El **testament hològraf** (articles 421-17 a 421-19 CCCat) és el testament escrit de forma autògrafa i signat pel testador. Segons el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, és «*un testament estrictament privat, en el sentit que s'atorga sense la presència de cap fedatari i sense la intervenció de testimonis*» (STSJ Catalunya 48/2013, de 9 de setembre).

El testament hològraf ha de presentar-se davant del Notari per a que sigui adverat i protocol·litzat (article 421-17.2.b) CCCat) en el termini de quatre anys, a comptar des de la mort del testador (article 421-19.1 CCCat). L'adveració és «*el procediment notarial per declarar l'autenticitat de l'autoria del testament o codicil hològraf*» (article 421-18.1 CCCat)⁸⁸ i la protocol·lització és «*la incorporació d'un document – un testament o codicil hològraf (...) – al protocol o col·lecció ordenada de les escriptures i actes autoritzades per un notari*» (article 421-18.2 CCCat)⁸⁹.

Mentre que el testament notarial pot ser atorgat per menors de catorze anys, sempre que tinguin capacitat natural en el moment de l'atorgament (article 421-4 CCCat), el testament hològraf només pot ser atorgat per persones majors d'edat i menors emancipats (article 421-17.1 CCCat). Sempre es presumeix que el testador tenia la capacitat per a testar de l'article 421-17.1 CCCat (article 421-3 CCCat), llevat que es

---

l'any de viduïtat també és independent dels drets derivats de la defunció que corresponguin al cònjuge vidu o convivent en parella estable supervivent (article 231-31.1 *in fine* CCCat).

⁸⁷ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*. p. 387.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 650.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 653.

provi el contrari. L'incompliment del requisit de la capacitat és causa de nul·litat del testament (article 422-1.1 CCCat).

Els requisits que ha de complir el document per a ser vàlid com a testament hològraf són els contemplats a l'article 421-17.2 CCCat. És a dir, ha d'estar escrit i signat de forma autògrafa pel testador⁹⁰, amb indicació del lloc⁹¹ i la data⁹² d'atorgament. L'atorgant ha de salvar amb la seva signatura les paraules ratllades, esmenades, afegides o entre línies (article 421-17.2.a) CCCat).

El Codi Civil de Catalunya estableix una presumpció de revocació material del testament hològraf en aquells casos en què apareix esquinçat o inutilitzat, o la signatura que l'autoritza apareix esborrada, raspada o esmenada sense salvar (article 422-10.1 CCCat). La presumpció *iuris tantum* decau si es prova que aquests fets s'han produït sense la voluntat del testador⁹³.

Des d'una perspectiva formal, el testament hològraf de l'Eladi està escrit i signat de manera autògrafa per ell, ja que en el document hi consta tant el seu nom i cognoms com la signatura, i conté la indicació del lloc i la data (dia, mes i any) d'atorgament.

Pel que fa al contingut, s'aprecia que l'Eladi tenia voluntat de testar, ja que institueix hereus a l'Axel i a la Farners⁹⁴. D'aquesta manera va complir amb la necessitat d'institució d'hereu del testament (article 423-1.1 en relació amb els articles 421-2.1 i 422-1.3 CCCat). A més a més, ordena prelegats a favor dels instituïts hereus perquè manifesta que llega a la Farners els quadres de París i a l'Axel dos immobles (article 427-5 CCCat).

Per altra banda, quant a la clàusula a favor de la Farners («*el meu fill passarà a la meva muller una pensió de 1.500 € al mes durant els 2 anys posteriors a la meva mort*»), es tracta d'un prelegat de pensió periòdica (article 427-30.2 CCCat), la

---

⁹⁰ El Tribunal Suprem, en relació amb el testament hològraf, ha admès que el seu atorgament té lloc amb la col·locació de la data i la firma perquè és un testament que l'autor pot mantenir en secret i, de fet, pot posar-hi la data i firmar-lo un dia diferent al que l'escriu (STS 87/1994, de 10 de febrer).

⁹¹ El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha declarat que «*la indicació de manera autògrafa del lloc de l'atorgament és un formalisme més que un requisit essencial de forma*», sobretot quan es pot determinar encara que sigui de manera indirecta (per exemple, quan s'atorga testament hològraf amb paper imprès de l'Hospital de Barcelona i testimonis) (STSJ Catalunya 48/2013, de 9 de setembre, recordant la STJS Catalunya 10/1998, de 23 d'abril).

⁹² El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya s'ha referit expressament a la necessitat que consti la data en el testament, ja que «*gràcies a la data es pot esbrinar si en el moment de l'atorgament gaudeix el testador de capacitat suficient i, per altra banda, si és el darrer o no en el cas d'aparèixer un altre testament*», però admet una gran varietat de formes d'expressió d'aquella (per exemple, lletra o numeral, calendari diferent del Gregorià i fins i tot, data per remissió) (STSJ Catalunya 14/1998, de 8 de juny).

⁹³ Lídia ARNAU RAVENTÓS; Ma. Esperança GINEBRA MOLINS; Jaume TARABAL BOSCH. *Dret de successions. Teoria i casos*, p. 129-130.

⁹⁴ L'article 423-2 CCCat preveu que la utilització del nom o la condició d'hereu per part del testador, així com la disposició a títol universal, encara que no s'utilitzi aquella paraula, impliquen institució d'hereu, sempre que sigui clara la voluntat del testador.

quantia de la qual (concretament, 1.500 €) és expressada pel testador, atorgat en testament (article 427-5 en relació amb l'article 427-1 CCCat) que grava a l'Axel i, per tant, a una persona instituïda hereva (article 427-7.1 CCCat).

El problema, però, està relacionat amb el lloc on estan situats el lloc i la data d'atorgament, així com la clàusula de prellegat de pensió periòdica en relació amb la firma del testador perquè estan col·locats a continuació de la signatura del causant. Per això, seria d'aplicació el que el Codi Civil de Catalunya preveu quant a les paraules ratllades, esmenades, afegides o entre línies (article 421-17.2.a) CCCat).

La clàusula a favor de la Farners i el lloc i la data d'atorgament són afegits, perquè estan col·locats després de la signatura de l'Eladi, que no compleixen amb el requisit de l'article 421-17.2.a) CCCat. La doctrina aconsella col·locar la firma al final del testament per autoritzar i validar totes les clàusules del mateix⁹⁵.

- a) La clàusula de prellegat de pensió periòdica a favor de la Farners, degut a la seva posició posterior a la firma, no seria vàlida i, conseqüentment, es tindria per no posada.
- b) El lloc i la data d'atorgament també haurien de tenir-se per no posats perquè estan situats després de la firma i no es van salvar conforme a l'article 421-17.2.a) CCCat.

El defecte de forma de l'apartat b) comportaria la **nul·litat** del testament hològraf de l'Eladi, sempre que el lloc i la data no poguessin acreditar-se de cap altra manera (article 422-1.1 i 2 CCCat). Oberta la successió, l'acció de nul·litat podria ser exercida «*per les persones a qui pot beneficiar la declaració de nul·litat*», en el termini de quatre anys des que coneguessin o poguessin conèixer la causa de nul·litat (article 422-3.1 i 2 CCCat). En aquest cas, tindria la condició de persona legitimada el fill de la Rut, sempre que hagués arribat a néixer.

La nul·litat del testament hològraf de l'Eladi per defecte de forma, significaria que aquell testament no tenia eficàcia revocatòria (article 422-9.2 CCCat). Per aquest motiu, la successió de l'Eladi hauria de regir-se pel testament vàlid anterior, és a dir, el testament notarial obert de 14 de novembre de 1998.

El **testament notarial obert** (article 421-13 CCCat) és aquell en què el testador expressa la seva voluntat, ja sigui verbalment o per escrit, al Notari i aquest redacta el testament d'acord amb la voluntat del testador, expressant el lloc, la data i l'hora d'atorgament. Després, el testament és llegit al testador o per ell mateix i firmat per ell o per dos testimonis (si no sap o no pot firmar) i autoritzat d'acord amb la legislació notarial.

---

⁹⁵ Josep SOLÉ FELIU. «Article 421-17. Requisits de validesa». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 230.

2.2.2.2.b). La falta de capacitat de l'Axel per a succeir a l'Eladi

L'Eladi va instituir com a hereu al seu fill Axel, tant en el testament hològraf de 6 de febrer de 2018 com en el testament notarial obert de 14 de novembre de 1998. Primer de tot, és important tenir en compte la data en què va morir l'Axel (2 de setembre de 2018) i la data en què va morir l'Eladi (3 de setembre de 2018), així com les causes de les seves morts, ja que el primer va morir a causa d'un accident de trànsit i el segon a causa d'un infart. Per tant, aquest cas no es tracta d'un supòsit de commoriència i mort consecutiva derivada d'un mateix esdeveniment de l'article 211-2.2 CCCat.

L'Axel va morir vint-i-quatre hores abans que l'Eladi a causa d'un accident de trànsit, de manera que no va sobreviure al seu pare i, conseqüentment, no tenia la capacitat necessària per a succeir-lo perquè només tenen **capacitat successòria** les persones físiques que, en el moment de l'obertura de la successió, han nascut o han estat concebudes, sempre que sobrevisquin al causant (article 412-1.1 CCCat). Aquesta informació i, en particular, l'hora de la seva mort constaria a les certificacions literals de defunció d'ambdós respectivament.

La falta de capacitat successòria de l'Axel tindria com a conseqüència la **ineficàcia sobrevinguda del testament** i la **conversió del testament ineficaç en codicil**, sempre que complís amb els requisits d'aquest (article 422-6.1 CCCat)⁹⁶:

- a) Pel que fa a la forma, el codicil ha d'atorgar-se amb les mateixes solemnitats externes que els testaments (article 421-20.2 CCCat). En aquest cas, es tractaria d'un codicil que hauria de complir amb els requisits de forma del testament notarial (article 421-13 a 421-19 CCCat).
- b) Quant al contingut, aquest es defineix negativament, ja que en codicil no es pot instituir ni excloure a l'hereu, revocar la institució atorgada anteriorment, nomenar marmessor universal ni ordenar substitucions o condicions, llevat que s'imposin als legataris (article 421-20.2 CCCat).

En definitiva, s'obriria la successió intestada perquè l'únic instituït hereu no ho arribaria a ser perquè va premorir al causant (article 441-1 CCCat) i es mantindria l'usdefruit universal a favor de la Farners a través de codicil, sempre que es complissin els requisits formals i materials d'aquest.

---

⁹⁶ El Llibre IV del Codi Civil de Catalunya va entrar en vigor el dia 1 de gener de 2009, per aquest motiu, cal tenir en compte la Disposició transitòria segona del mateix, que fa referència als testaments, codicils i memòries testamentàries atorgats abans de la seva entrada en vigor i estableix que són vàlids si compleixen les formes que exigia la legislació anterior. No obstant, si han de regir una successió oberta després de la seva entrada en vigor, també són vàlids si compleixen els requisits formals i materials que estableix el Llibre IV. Pel que fa al cas objecte d'estudi, l'article 421-13 CCCat, sobre el testament notarial, i l'article 421-20 CCCat, sobre el codicil, són pràcticament idèntics a la legislació anterior (articles 111 i 122 CS, respectivament).

2.2.2.2.c). Els efectes de la separació de fet de l'Eladi i la Farners

A diferència de l'Axel, la Farners té capacitat per a succeir a l'Eladi perquè compleix amb els requisits de capacitat successòria de l'article 412-1.1 CCCat, és a dir, en el moment de l'obertura de la successió havia nascut i va sobreviure al causant, i no està incursa en cap supòsit d'indignitat ni inhabilitat successòria (articles 412-3 i 412-5 CCCat). El problema respecte d'ella està vinculat amb els efectes que pot tenir la separació de fet d'ella i l'Eladi en el moment en què aquest va morir.

La **separació de fet** comporta suspendre la vida en comú dels cònjuges, sense observar les formalitats de la separació legal i, per tant, sense resolució judicial que la declari. La separació entre els cònjuges té la consideració de separació de fet quan respon a una voluntat de suspendre la comunitat de vida de la parella, de forma indefinida o definitiva⁹⁷.

El simple distanciament físic dels cònjuges no equival a separació de fet, ja que la falta de convivència pot derivar de motius personals o laborals. L'element determinant és la manca de voluntat de mantenir una vida en comú. Per això, la persona interessada en fer valer la separació de fet hauria de provar-la i ho podria fer a través de l'acord documentat dels cònjuges (si existís), o bé un informe d'un detectiu privat, un certificat d'empadronament o testimonis⁹⁸.

L'article 422-13 CCCat preveu la **ineficàcia sobrevinguda** de les disposicions *mortis causa* que el causant hagi ordenat a favor del seu cònjuge o convivent en parella estable, així com a favor dels parents que només ho siguin del cònjuge o convivent, en línia directa o en línia col·lateral dins del quart grau, tant per consanguinitat com per afinitat, quan té lloc una crisi matrimonial o convivencial⁹⁹.

El legislador català entén que el causant preveu disposicions *mortis causa* a favor de les persones mencionades a l'article 422-13 CCCat degut al vincle afectiu que les uneix, de manera que, quan aquest vincle desapareix o entra en crisi, la disposició ha d'esdevenir ineficaç perquè la voluntat manifestada pel causant no es correspon amb la voluntat real. La ineficàcia és automàtica, de manera que la disposició a favor del cònjuge o convivent no genera efectes en el moment en què s'obra la successió¹⁰⁰.

---

⁹⁷ Ma. del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA; Judith SOLÉ RESINA. *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de família*, p. 150.

⁹⁸ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*, p. 104-105.

⁹⁹ D'acord amb el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, aquest precepte «respon a la inspiració de ROCA SASTRE al redactar l'art. 253 del projecte de la Compilació del Dret Especial de Catalunya, fonamentat en l'art. 2077 del BGB» (STSJ Catalunya 14/2019, de 21 de febrer).

¹⁰⁰ Míriam ANDERSON. «Article 422-13. Ineficàcia sobrevinguda per crisi matrimonial o de convivència». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 315-316.

Ara bé, aquesta posició legislativa és qüestionada per la doctrina perquè el legislador pressuposa una voluntat del testador que aquest no ha manifestat. És a dir, després de la crisi matrimonial o de convivència, el testador hauria pogut revocar en qualsevol moment la disposició, però no ho ha fet¹⁰¹. D'aquí que es parli d'una suposada «*voluntat hipotètica*» del cònjuge o convivent en parella estable¹⁰².

Els requisits que cal que concorrin per poder aplicar la regla de l'article 422-13 CCCat són els següents:

1. Que el testador ordeni una atribució a favor del cònjuge o convivent en parella estable o a favor dels parents exclusius d'aquests;
2. Que es produeixi una crisi matrimonial o de convivència¹⁰³ després d'haver ordenat l'atribució;
3. Que no hi hagi reconciliació; i,
4. Que del context de l'instrument en què s'ordena l'atribució o d'un altre posterior que el complementi no resulti que el testador l'hauria fet malgrat la crisi de parella¹⁰⁴ i ¹⁰⁵.

Si s'especifica que s'institueix hereu al cònjuge o convivent en parella estable només si conserva la seva condició al moment en què s'obri la successió, no serà d'aplicació l'article 422-13 CCCat, sinó que la ineficàcia de la institució derivarà de la voluntat expressada pel causant¹⁰⁶.

En aquest cas, es compleixen tots els requisits per a que pugui operar la ineficàcia sobrevinguda de l'article 422-13 CCCat¹⁰⁷, ja que l'Eladi va ordenar una atribució a

---

¹⁰¹ Lúdia ARNAU RAVENTÓS; Ma. Esperança GINEBRA MOLINS; Jaume TARABAL BOSCH. *Dret de successions. Teoria i casos*, p. 153-154.

¹⁰² Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, p. 102.

¹⁰³ En cas de matrimoni, separació de fet o legal, divorci, nul·litat matrimonial o demanda pendent per separació, divorci o nul·litat matrimonial (article 422-13.1 CCCat); i, en el cas de la parella estable, separació de fet o extinció de la parella estable per causa diferent a la mort d'un dels convivents o el matrimoni entre ambdós (article 422-13.2 CCCat). La separació de fet comporta la ineficàcia de la disposició a favor del cònjuge o convivent amb independència de la causa que la motiva i el consentiment o no d'ambdós cònjuges o convivents.

¹⁰⁴ Lúdia ARNAU RAVENTÓS; Ma. Esperança GINEBRA MOLINS; Jaume TARABAL BOSCH. *Dret de successions. Teoria i casos*, p. 154.

¹⁰⁵ Per exemple, la Secció 17a de l'Audiència Provincial de Barcelona va confirmar la sentència dictada en primera instància en el sentit que, en aquell cas, no operava la ineficàcia sobrevinguda de l'article 422-13 CCCat perquè, després del divorci, el causant i l'hereva van mantenir «*una relació d'afecte i auxili en els últims nou anys, que evidencia que la voluntat del testador era mantenir la seva disposició testamentària*» (SAP Barcelona 533/2018, de 21 de juny).

¹⁰⁶ Míriam ANDERSON. «Article 422-13. Ineficàcia sobrevinguda per crisi matrimonial o de convivència». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 312-313.

¹⁰⁷ És d'aplicació l'article 422-13 CCCat en virtut de la Disposició transitòria segona CCCat, que preveu que a les successions obertes després de l'entrada en vigor del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya i que es regeixen per actes atorgats abans de la seva entrada en vigor també els hi és aplicable el que preveu aquell precepte.

favor de la Farners quan eren parella de fet¹⁰⁸, d'acord amb l'article 1.2 LUEP, en testament notarial de 14 de novembre de 1998, convertit en codicil. Després, els cònjuges es van separar de fet (des de juny de 2018) i no van reconciliar-se abans de la mort de l'Eladi. A més a més, de cap instrument es desprèn la concurrència de l'excepció prevista a l'article 422-13.3 CCCat.

Ara bé, el problema que podria sorgir seria eminentment de prova, especialment, perquè només feia tres mesos que els cònjuges estaven separats de fet, de manera que podria haver pocs indicis de la seva separació. Hauria de provar-se que el distanciament entre els cònjuges no es tractava d'un cessament temporal de la convivència, sinó que concorria la voluntat de suspendre la comunitat de vida de la parella de forma indefinida o definitiva.

En aquest cas hauria d'obrir-se la **successió intestada** (articles 441-1 a 444-1 CCCat) i l'herència de l'Eladi es deferiria al fill de la Rut, que en el moment de la mort de l'Eladi tindria capacitat successòria en els termes previstos a l'apartat 2.2.2.1.c) d'aquest dictamen, per ser descendent del causant (article 442-1 CCCat).

Com a conseqüència de la separació de fet de l'Eladi i la Farners en el moment en què va produir-se la mort del primer, la Farners no tindria **drets successoris** respecte de l'herència de l'Eladi; no tindria dret a l'usdefruit universal de l'herència (ex article 442-6.1 CCCat) ni a la quarta vidual (article 452-2 CCCat).

Pel que fa als **drets viduals familiars**¹⁰⁹, la separació de fet dels cònjuges impediria el reconeixement d'aquests drets a favor de la Farners (articles 231-30.1 i 231-31.1 CCCat). Quant a la **compensació econòmica per raó de treball**, la Farners hi tindria dret sempre que es complissin els pressupòsits de l'article 232-5 CCCat, però en aquest cas no seria per mort d'un dels cònjuges, sinó per separació de fet, ja que l'article 232-5.1 CCCat parla de l'extinció del règim de separació de béns per

---

¹⁰⁸ D'acord amb el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, és necessari subratllar la importància de prestar atenció al vincle que tenen els cònjuges o convivents al moment en què un d'ells atorga testament. En el cas objecte d'estudi, quan l'Eladi va atorgar testament notarial, era parella de fet amb la Farners i, cinc mesos després, van contreure matrimoni. A l'any 2018, va tenir lloc una crisi matrimonial que pot justificar la ineficàcia sobrevinguda de la disposició a favor de la Farners. En canvi, en el cas objecte d'enjudiciament pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el moment en què un dels membres va atorgar testament, la parella estable homosexual, d'acord amb l'article 21.1 LUEP, no estava legalment constituïda. Per tant, la disposició testamentària ordenada pel testador afavoria a una persona que, en aquell moment no era ni cònjuge ni parella estable. Per això, aquella disposició testamentària no pot ser ineficaç per la via de l'article 422-13 CCCat (STSJ Catalunya 14/2019, de 21 de febrer).

¹⁰⁹ D'acord amb el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, l'any de viduïtat «*ja no és pròpiament un correctiu del règim de separació de béns, com es dedueix de la seva regulació dins de l'anomenat règim econòmic matrimonial primari (capítol I del títol III del llibre segon), de manera que neix amb independència del règim econòmic a què estaven sotmeses les relacions patrimonials dels cònjuges*» (STSJ Catalunya 66/2018, de 26 de juliol).

«separació [judicial o de fet¹¹⁰], divorci, nul·litat o mort d'un dels cònjuges o, en el seu cas, del cessament efectiu de la convivència»¹¹¹.

Per últim, en el supòsit que el fill de la Rut no hagués nascut, la Farners no tindria dret a succeir al causant (article 442-6.1 CCCat) i l'herència de l'Eladi es deferiria a els seus **parents col·laterals** (articles 442-9 a 442-11 CCCat) i, en defecte d'aquells, la **Generalitat de Catalunya** (articles 442-12 i 442-13 CCCat).

En conclusió, en aquest cas en particular la separació de fet de l'Eladi i la Farners tindria els següents efectes negatius per aquesta última: (i) la ineficàcia de les disposicions testamentàries a favor del cònjuge supervivent; (ii) l'exclusió de la crida a la successió intestada del cònjuge; i, (iii) l'extinció dels drets viduals familiars (dret de predetracció o al parament de l'habitatge i any de viduïtat) i dels drets successoris (dret a l'usdefruit universal de l'herència i quarta vidual).

2.2.2.3. Els drets hereditaris en l'herència de l'Eladi que corresponen a la Rut

A la Rut no li correspondria cap dret hereditari en l'herència de l'Eladi per tot el que s'ha exposat a l'apartat anterior. S'obriria la **successió intestada** i no se li deferiria l'herència de l'Eladi, en general, per no complir les regles de parentiu de l'article 441-2.1 CCCat i, concretament, perquè no és ni filla ni descendent (articles 442-1 i 442-2 CCCat), ni cònjuge o parella de fet (article 442-3 CCCat), ni progenitora ni ascendent (article 442-8 CCCat) ni col·lateral (articles 442-9 a 442-11 CCCat) del causant.

Ara bé, si hagués nascut el seu fill, la Rut intervindria com a representant legal d'aquest, com ja s'ha apuntat amb anterioritat, i li interessaria acreditar la separació de fet de l'Eladi i la Farners en el moment en què aquest va morir per tal que el seu fill fos l'únic hereu de l'herència de l'Eladi i la Farners perdés els drets que li correspondrien si no hagués estat separada de fet.

2.2.3. Resolució de les qüestions de naturalesa processal

2.2.3.1. La competència territorial

L'article 411-2.2 CCCat estableix que «*el jutge competent en matèria successòria és el del darrer domicili del causant i, a manca del darrer domicili conegut, el del lloc on es troba la major part dels béns*». Així mateix, els articles 50 i 51 LEC preveuen els anomenats furs generals de les persones físiques i les persones jurídiques,

---

¹¹⁰ Quant al règim de participació en els guanys (article 232-16.1.2.a) CCCat) i al règim de comunitat de béns (article 232-36.2.a) CCCat), el Codi Civil de Catalunya preveu la separació de fet com a causa extintiva quan aquesta supera els sis mesos.

¹¹¹ Pedro del POZO CARRASCOSA; Antoni VAQUER ALOY; Esteve BOSCH CAPDEVILA. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*, p. 106.

respectivament, que en matèria successòria no són d'aplicació en virtut del que disposa l'article 52.1.4t LEC, que també atribueix la competència al tribunal de l'últim domicili del causant.

Per «*domicili*» cal entendre (i) el lloc on estava empadronat el causant, subsidiàriament (ii) el lloc de la seva residència habitual i, a manca d'ambdós, (iii) el lloc on es trobin la major part dels seus béns. La prova del domicili és lliure, de manera que els interessats en evitar l'aplicació de la norma de tancament poden provar-lo, per exemple, a través del cens electoral o altes i domiciliacions de rebuts comercials¹¹².

En cas de litigi, els tribunals que tindrien competència per a conèixer de les diverses successions obertes serien els següents:

- a) Respecte de la **successió de l'Axel**, el Jutjat de Primera Instància de Barcelona que per repartiment li correspongués perquè el causant tenia el seu domicili a la ciutat de Barcelona.
- b) Pel que fa a la **successió de l'Eladi**, si estava empadronat a Barcelona, seria competent el Jutjat de Primera Instància de Barcelona, mentre que si ho estava a Atienza, seria competent territorialment el Jutjat de Primera Instància i Instrucció de Sigüenza, per ser aquest municipi capital del partit judicial.

En relació amb la successió de l'Eladi, si bé no seria còmode anar al Jutjat de Sigüenza (Guadalajara), perquè tant la Rut i el seu fill com la Farners resideixen a Catalunya, la competència d'aquell jutjat (perquè l'Eladi estava empadronat a Atienza, o bé perquè aquest municipi era el lloc de residència habitual del causant) reforçaria la tesi que l'Eladi i la Farners estaven separats de fet perquè el domicili està lligat a la idea de permanència i habitualitat¹¹³. Per això, com la prova del domicili és lliure, si l'Eladi estava empadronat a Barcelona, des de la perspectiva de la Rut i el seu fill, convindria provar que la seva residència a Atienza durant els tres últims mesos de la seva vida no era temporal, sinó definitiva¹¹⁴.

---

¹¹² Juan José LÓPEZ BURNIOL; Pau SALVADOR CODERCH. «Article 411-2. Obertura de la successió». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I), p. 67-68.

¹¹³ La Secció 1a del Tribunal Suprem va declarar que, amb caràcter general, ha d'estar-se al lloc on es resideix habitualment, que equival al «*domicili real*», i evidencia la voluntat de permanència a aquell lloc (ITS de 13 de juny de 2018). La mateixa posició va seguir a l'hora de resoldre una qüestió de competència negant la del lloc on el causant va residir els últims nou mesos perquè ho va fer en un centre residencial per a gent gran i, per tant, era «*ocasional*» (ITS de 21 d'abril de 2009).

¹¹⁴ La nota d'habitualitat es podria acreditar a través d'una sèrie d'indicis com, per exemple, el lloc on va morir i que consta al certificat de defunció o la domiciliació de subministraments i vehicles al municipi d'Atienza.

2.2.3.2. El tipus de procediment

En cas de litigi, el tipus de procediment que s'hauria de seguir seria **declaratiu** i, dins d'aquesta modalitat, **judici ordinari** o **judici verbal** per raó de quantia (article 248 LEC), ja que la matèria no està reservada¹¹⁵. Es decideixen per judici ordinari les demandes la quantia de les quals és superior als 6.000 € (article 249.2 LEC) i per judici verbal aquelles la quantia de les quals és igual o inferior a 6.000 € (article 250.2 LEC). La quantia ha de determinar-se per mitjà de les regles dels articles 251 a 253 LEC.

---

¹¹⁵ D'acord amb l'article 250.1.3r LEC, les demandes que pretenen que el tribunal posi en possessió de béns a qui els ha adquirit per herència, si aquells no estiguessin en possessió de ningú a títol de propietari o usufructuari, es tramitaran per judici verbal. El judici sobre tutela possessòria es tracta d'un procediment sumari que persegueix exclusivament discutir sobre la possessió material dels béns (no la propietat). La sentència que posa fi a aquest procediment no té efectes de cosa jutjada (precisament, perquè és un procediment sumari).

3. CONCLUSIONS

I. L'herència jacent de l'Axel i l'Eladi.

A la successió de l'Axel poden ser cridats com a hereus el fill de la Rut i, en defecte d'aquest, la Rut. La successió, a títol universal d'hereu o d'hereva, del primer o de la segona depèn del naixement efectiu del *nasciturus* o l'avortament. Per això, des de la mort de l'Axel i fins que tingui lloc l'acceptació de l'herència, aquesta es trobarà en una situació d'interinitat, coneguda amb el nom d'herència jacent. El mateix succeirà respecte de l'herència de l'Eladi.

II. Els drets hereditaris en l'herència de l'Axel que correspondran a la Rut si el seu fill ha nascut.

Si el fill de la Rut ha nascut, aquesta tindrà dret a l'usdefruit universal de l'herència de l'Axel, amb facultat de commutació, per ser la convivent en parella estable supervivent del causant. A més a més, la Rut també podrà tenir dret fins a una quarta part de l'herència de l'Axel si no disposa de recursos econòmics suficients per satisfer les seves necessitats. El dret a l'usdefruit universal no privarà per sí mateix a la Rut de la quarta vidual, però sí que podrà dificultar el reconeixement d'aquesta última. El mateix passarà en relació amb la compensació econòmica per raó de treball.

Per altra banda, el Codi Civil de Catalunya reconeix a la convivent en parella estable supervivent els anomenats drets viduals familiars i la compensació econòmica per raó de treball. Pel que fa als primers, la Rut tindrà dret al parament de l'habitatge familiar i a l'any de viduïtat, drets que són d'atribució legal, no successòria i automàtica. Si la Rut ja ha exercit el dret d'ús de l'habitatge familiar, aquest s'extingirà per consolidació una vegada es converteixi en usufructuària universal de l'herència de l'Axel. Per últim, la Rut podrà tenir dret a la compensació econòmica per raó de treball, sempre que concorrin els pressupòsits legals per a reclamar-la.

III. Els drets hereditaris en l'herència de l'Axel que correspondran a la Rut si el seu fill no ha nascut.

Si el fill de la Rut no ha nascut, l'herència de l'Axel s'haurà deferit a la convivent en parella estable supervivent. La Rut podrà exercir la delació en qualsevol moment i acceptar o repudiar l'herència de l'Axel. Si l'accepta, succeirà a l'Axel a títol d'hereva i, per això, tindrà l'obligació de pagar la llegítima a la Farners.

La condició d'hereva no privarà a la Rut del dret a la quarta vidual, dels drets viduals familiars ni de la compensació econòmica per raó de treball. No obstant, en aquest cas no tindrà sentit reclamar-los perquè ella serà l'única successora de l'Axel i, a més a més, podrà escollir la modalitat de pagament de la llegítima a la Farners.

IV. La nul·litat del testament hològraf i la ineficàcia del testament notarial atorgats per l'Eladi.

El testament hològraf de l'Eladi és nul per manca d'indicació del lloc i la data d'atorgament, ja que aquests van afegir-se a continuació de la signatura de l'Eladi. Per tant, el testament hològraf de l'Eladi no va revocar el testament notarial anterior de l'any 1998. Ara bé, com l'Axel, instituint hereu, va premorir al causant, no va poder succeir-lo, no va adquirir l'*ius delationis*, i el testament notarial va esdevenir ineficax, sens perjudici de la seva conversió en codicil. Tot això comportarà l'obertura de la successió intestada de l'Eladi i el manteniment de l'usdefruit universal a favor de la Farners a través de codicil.

V. Els efectes de la separació de fet de l'Eladi i la Farners.

Les disposicions a favor de la Farners van esdevenir ineficaces de forma sobrevinguda des que els cònjuges van separar-se de fet. La separació de fet, a més a més, privarà a la Farners dels drets successoris i dels drets viduals familiars i l'exclourà de la crida a la successió intestada de l'Eladi pel cas que el fill de la Rut no hagi nascut. La Farners només tindrà dret a reclamar, sempre que concorrin els requisits legals, la compensació econòmica per raó de treball com a conseqüència de la separació de fet amb l'Eladi.

VI. Els drets hereditaris en l'herència de l'Eladi que correspondran a la Rut.

A la Rut no li correspondrà cap dret en l'herència de l'Eladi perquè no és ni filla ni descendent, ni cònjuge o parella de fet, ni progenitora ni ascendent ni col·lateral del causant. Com a molt, actuarà com a representant legal del seu fill si ha nascut perquè aquest serà a qui se li haurà deferit l'herència de l'Eladi.

VII. La competència territorial per a conèixer de les successions obertes i el tipus de procediment.

Els tribunals amb competència territorial per a conèixer de les successions obertes seran els de l'últim domicili dels causants. És a dir, respecte de la successió de l'Axel, el Jutjat de Primera Instància de Barcelona i, pel que fa a la successió de l'Eladi, el Jutjat de Primera Instància de Barcelona o el Jutjat de Primera Instància i Instrucció de Sigüenza, en funció del lloc on s'acrediti que tenia el seu últim domicili.

En cas de litigi, el tipus de procediment que es seguirà serà el declaratiu i, dins d'aquesta modalitat, judici ordinari o judici verbal en funció de la quantia. Si aquesta és superior als 6.000 €, la demanda es tramitarà com a judici ordinari, mentre que si és igual o inferior a 6.000 € es tramitarà com a judici verbal.

4. EMISSIÓ DEL DICTAMEN

Pel que fa a la successió de l'**Axel**, recomano a la Rut que informi immediatament del naixement efectiu del seu fill, atès que, si no s'ha fet prèviament, caldrà exercitar l'acció de reclamació de filiació no matrimonial amb la finalitat d'obtenir una sentència civil ferma que determini la filiació respecte del causant, sempre que l'**Axel** no hagués reconegut al *nasciturus* com a fill seu abans de morir.

Així mateix, recomano a la Rut tramitar la declaració d'hereus abintestat (si ha nascut el seu fill, en representació d'aquest) per acreditar la condició d'hereu del menor i d'usufructuària universal d'ella mateixa o bé, si aquell no ha nascut, la seva condició d'hereva. Quant a l'acceptació de l'herència, el fill gaudirà sempre del benefici d'inventari per ser menor d'edat. En canvi, si l'herència de l'**Axel** es va deferir a la Rut, és convenient explicar-li els avantatges d'acceptar l'herència a benefici d'inventari i avisar-la del termini de sis mesos del que disposa per prendre l'inventari.

Tant si el seu fill ha nascut com si no, suggereixo a la Rut que busqui totes les proves que tingui al seu abast per acreditar la convivència ininterrompuda durant dos anys amb l'**Axel**, determinant per concloure si eren o no parella estable i, per tant, si té o no els mateixos drets successoris que el cònjuge vidu.

En relació amb la successió de l'**Eladi**, avanço a la Rut que en cap cas pot ser titular de drets successoris en l'herència d'aquell. Ara bé, si el seu fill ha nascut, la Rut ha de conèixer la possibilitat que té el menor de convertir-se en hereu del seu avi. Així mateix, cal avisar-la de les possibles desavinences que probablement sorgiran amb la Farners si es vol fer valer la nul·litat del testament hològraf de l'**Eladi**, així com la separació de fet d'aquella i el causant.

Si la Farners, basant-se en la institució del testament hològraf de l'**Eladi**, persegueix ser cohereva de l'**Eladi** juntament amb el seu net, es pot interposar l'acció de nul·litat del testament, que probablement prosperarà perquè el defecte de forma en què es fonamenta és patent, i de la declaració de nul·litat se'n beneficiarà directament el fill de la Rut. Tanmateix, la separació de fet de l'**Eladi** i la Farners pot ser difícil de provar i, en funció de les proves que tinguin al seu abast, caldrà valorar la conveniència o no d'al·legar-la davant dels tribunals.

Barcelona, 15 de desembre de 2019.

BIBLIOGRAFIA

ANDERSON, Míriam. «Article 422-13. Ineficàcia sobrevinguda per crisi matrimonial o de convivència». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I). 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2009. ISBN: 978-84-92788-10-1.

ARNAU RAVENTÓS, Lúdia. «Article 231-30. Dret al parament de l'habitatge». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*. 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2014. ISBN: 978-84-15690-47-4.

ARNAU RAVENTÓS, Lúdia. «Article 231-31. Any de viduïtat». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*. 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2014. ISBN: 978-84-15690-47-4.

ARNAU RAVENTÓS, Lúdia; GINEBRA MOLINS, Ma. Esperança; TARABAL BOSCH, Jaume. *Dret de successions. Teoria i casos*. 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2018. ISBN: 978-84-17466-19-0.

ESPIAU ESPIAU, Santiago. «Article 452-1. Dret a la quarta vidual». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum II). 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2009. ISBN: 978-84-92788-11-8.

GARCÍA VICENTE, José Ramón. «Article 235-10. Presumpcions de paternitat». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*. 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2014. ISBN: 978-84-15690-47-4.

GARCÍA VICENTE, José Ramón. «Article 235-9. Establiment». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya. Família i relacions convivencials d'ajuda mútua*. 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2014. ISBN: 978-84-15690-47-4.

GETE-ALONSO Y CALERA, Ma. del Carmen; SOLÉ RESINA, Judith. *Lliçons de Dret civil català II. Dret de la persona*. 2a. ed. València: Tirant lo blanc, 2018. ISBN: 978-84-9190-639-1.

GETE-ALONSO Y CALERA, Ma. del Carmen; SOLÉ RESINA, Judith. *Lliçons de Dret Civil Català III. Dret de família*. 1a. ed. València: Tirant lo blanc, 2017. ISBN: 978-84-9143-827-4.

GIMÉNEZ COSTA, Ana. «Los derechos reconocidos a favor del supérstite en el derecho civil catalán. ¿Una reforma pendiente?». A: VILLÓ TRAVÉ, Cristina (dir). *Retos y oportunidades del Derecho de sucesiones*. 1a. ed. Pamplona: Aranzadi, 2019. ISBN: 978-84-1309-130-3.

GINEBRA MOLINS, Ma. Esperança. «Principi d'unitat familiar i canvi de veïnatge civil per residència. Comentari a la STS, 1^a, 14.9.2009». A: *InDret: Revista para el Análisis del Derecho* [en línia], 2010, núm. 3 [consulta: 1 desembre 2019]. ISSN: 1698-739X. Disponible a: <<https://www.raco.cat/index.php/InDret/article/view/226130>>

HUALDE MANSO, Ma. Teresa. «Aspectos nuevos y problemas antiguos de la adquisición de la vecindad civil y de su prueba». A: *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario* [en línia], 2010, núm. 720 [consulta: 1 desembre 2019]. ISSN: 0210-0444. Disponible a: <<https://www.revistacritica.es/estudios/aspectos-nuevos-y-problemas-antiguos-de-la-adquisicion-de-la-vecindad-civil-y-de-su-prueba/>>

LÓPEZ BURNIOL, Juan José; SALVADOR CODERCH, Pau. «Article 411-2. Obertura de la successió». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I). 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2009. ISBN: 978-84-92788-10-1.

LÓPEZ BURNIOL, Juan José; SALVADOR CODERCH, Pau. «Article 411-9. Herència jacent». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I). 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2009. ISBN: 978-84-92788-10-1.

POZO CARRASCOSA, Pedro del; VAQUER ALOY, Antoni; BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de familia*. 2a. ed. Madrid: Marcial Pons, 2016. ISBN: 978-84-9123-156-1.

POZO CARRASCOSA, Pedro del; VAQUER ALOY, Antoni; BOSCH CAPDEVILA, Esteve. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*. 3a. ed. Madrid: Marcial Pons, 2017. ISBN: 978-84-9123-424-1.

RUDA GONZÁLEZ, Albert. «Article 412-1. Persones físiques». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions* (Volum I). 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2009. ISBN: 978-84-92788-10-1.

SOLÉ FELIU, Josep. «Article 421-17. Requisits de validesa». A: EGEA I FERNÁNDEZ, Joan; FERRER I RIBA, Josep (dirs.). *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de*

Catalunya, relatiu a les successions (Volum I). 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2009. ISBN: 978-84-92788-10-1.

VAQUER ALOY, Antoni (coord.). *Dret civil. Part general i dret de la persona*. 3a. ed. Barcelona: Atelier, 2018. ISBN: 978-84-17466-15-2.

VAQUER ALOY, Antoni. «Article 121-17. Suspensió respecte a l'herència jacent». A: LAMARCA I MARQUÉS, Albert; VAQUER ALOY, Antoni (eds.). *Comentari al llibre primer del Codi civil de Catalunya. Disposicions preliminars. Prescripció i caducitat*. 1a. ed. Barcelona: Atelier, 2012. ISBN: 978-84-92788-87-3.

ANNEXOS

Annex 1: El testament hològraf de l'Eladi

Yo, Eladio Ramos García, en pleno uso de mis facultades mentales, quiero manifestar lo siguiente como mi última voluntad:

Nombro herederos a partes iguales a mi hijo Axel y a mi esposa Fanes.

Quiero que los muebles que traje de París sean para mi esposa Fanes. Para Axel, la casa familiar de Nueva y la masía de Coçà.

Añadido: mi hijo le pasará a mi esposa una pensión de 1.500€ al mes durante los 2 años posteriores a mi muerte.

Barcelona, 6 de febrero de 2018